

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De nuptiis Philologiae et Mercurii - Cod. Ettenheim-Münster 7

Martianus <Capella>

[S.l.], [14. Jahrh.]

De libero arbitrio, liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-107516](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-107516)

DE LIBERO ARBITRIO

LIBER PRIMVS.

Conclusio
Philippi.

EN MAGNA TV FI
ducia incredibiliq; super-
bia, contra omnem Philo-
sophiam Theologiamq; et
scripturam, eiusmodi po-
nis paradoxum. Quando-
quidē (inquis) omnia quę
eueniunt, necessario iuxta

diuinam prædestinationem eueniunt, nulla est uolun-
tatis nostre libertas. Huic autem Conclusioni sic posi-
tę, mox substruis & supponis sumum allegationum,
per impertinentiã scripturę suffragia, dicens Paulus
ad Ro. 11. Quomodo ex ipso & in ipso &c. Ad Ephe-
sios. 1. Qui operatur omnia secundum consilium uolũ-
tatis sue. Matth. 10. Nonne duo passeres asse ueneũt,
& unus ex illis non cadet super terram sine patre ue-
stro. Obsecro (inquis) quid hac sententia clarius dici
potuit? Adfers deinde decem adhuc alia scripturę lo-
ca, ex quibus manifestum uis esse Gyganticam hanc tu-
am Conclusionem, qua destruis, quantum in te est, o-
mnem statum regimenq; & conuictum, non modo Ec-
clesiasticum, sed & secularem. Euacuas item omne cõ-
siliũ humanum, immo & diuinum. Quale enim con-
siliũ aduersus ea quę necessario eueniunt? Excusas
deniq;

Reproba-
tio gener-
lis.

P R A E F A T I O.

atq; peccata hominum, accusasq; præcepta diuina.
 Quid enim peccat lapis deorsum cadens? quid ignis
 sursum nitens? Cur ergo peccat homo, quando sciens
 uolensq; interficit hominem, si facit id necessario? Cur
 itaq; Deus potius punit hominem peccantem quam la-
 pidem cadentem? Postremo, quid tu quæso Rhetorcū
 le suades, quid dissuades, quid consulis, deliberas, lau-
 das, uituperas, iudicas, damnas, in Republica, si cun-
 ctane necessario (ut dicis) eueniunt? Egregiū igitur Poe-
 tici Theologi Paradoxum, quo non solum iniusta atq;
 inania facit omnia cū humana tum diuina præcepta,
 sed etiam totius Rhetoricæ (cuius ipse præcipue pro-
 fessor est) usum rationemq; tollit.

Sed iuuenili fastu elatus contemnis hic omnem ra-
 tionem humanam, damnas totam Philosophiam, facis
 Augustinum sua multipliciter retractantem, Bernar-
 dum singis dissimilem sui, Origeni nihil tribuis nisi in-
 concinnas allegorias & philosophicarū sententiarum
 syluam. Cuiq; hunc magno (ut ais) cōsensu sequantur
 Græci, & ex latinis, qui uidentur esse columnæ, Am-
 brosius & Hieronymus, nonne Græcos omnes & La-
 tinorum præcipuos simul cum Origene præ te, homi-
 ne uix trium dierum Theologo, contemnis? Vbi quæso
 similem legisti unquam superbiam? Post hos autem se-
 re quo quisq; (inquis) recentior est, eo est insyncerior,
 tanquam uero tu solus syncere scripturā tractes, hinc

Superbia
 Philippi,

B sanè

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

sanè in uniuersum (ut ipse ais) nō admodum æquus es
 commentarijs, ne ueterum quidem, at mea sententia
 non solum iniquus, sed etiam impudens cantorum ui-
 rorum censor & osor es, quorum catholicam lucem te-
 nebricosa, toi hæresibus caligans, nox tua, neq; sustine-
 re neq; uidere potest. Quis igitur æquo animo illam
 censuram tuam ferat, quando dicis in fine huius libelli
 tui, censeo enim non aliter atq; pestem fugiendos ho-
 minum cōmentarios in rebus sacris. Tu ne uuenis ma-
 ritule, sine Patrum cōmentarijs, scripturam ullam re-
 Æ intelligas? Vnde igitur tot, in tam breui tēpore, er-
 rores hæresesq; tuæ, nisi ex rudi nudaq; scripturarum
 lectione, superbaq; ingenij proprij confidentia.

Calumnie
 eius.

Non mirum est igitur, cū Ecclesiasticos ueteres iu-
 xta recentescq; omnes scripturæ diuinæ interpretes re-
 ijcias & contemnas, quōd scholasticos, Theologos su-
 perbissime ubiq; despicias, ac petulantissime incessis,
 qui non solum iure ac publico more, sed & sua spon-
 te meritum tribuūt Ecclesiasticis patribus honorem.
 Tu autem calumniosissime dicis, statim post Ecclesiæ
 auspicia, per Platonicam philosophiā Christiana do-
 ctрина labefactata est. His autem posterioribus Ecclē-
 siæ temporibus, Aristotelcm pro Christo sumus am-
 plexi, degenerauiq; tandem disciplina Christiana in
 scholasticas nugas, de quibus dubites, impie magis
 sint anstultæ. Quis obsecro piorum tantam calumni-
 andi,

P R A E F A T I O.

audilicentiã insolentiamq; tuam Philippe, æquosẽ
per animo ferat? Aequanimiter forsitan priuatas in
me, amicũ uẽ meum iniurias calumniasq; uestras, ut
hactenus, laturus sum. Cæterum tam atroces, in tot re
tro secula, atq; in hodiernam ecclesiam dei uniuersam
cõtumelias falsissimasq; criminationes, publice à te to
ties iactari, cui Christianorum zelum pietatis non mo
ueat? Cur non dicam cum Propheta. Zelus domus tue
comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceci
derunt super me?

psal. 68.

Quid enim hisce scommatis criminationibusq; ac
blasphemijs efficias aut moliris, nisi ut à sanctis castisq;
cum Philosophiæ tum Theologiæ studijs absterreas iu
uentutem nostram, eamq; fucatis uerbis alliciens tra
ducas in Lucianicã Crypticamq; Theologiam uestrã,
in qua probra habetur castitas, diuinq; uarijs ridetur
diæterijs, impiõq; habetur despectum. Vnde enim alias
uobis iã inuisus est cœlibatus, non modo sacerdotum
sed & monachorum monialiumq;? Cur item meritos
inuidetis Mariæ Dei genitrici à mortalibus exhibitos
honores? Scin qualia super magnificat de illa teutho
nice scripserit recucullatus tuus Messias? Scin qualia
inter se mussitent, atq; etiam ad plebem aliquãdo præ
dicent de ea complices uestri? Cur prohibetis implora
ri à nobis diuos beatasq; illas animas, quæ pie uixerunt
in carne præter carnem? Cur negatis eas regnare cum

Crypticã
Theologia

B 2 Chri=

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Christo in caelis? Cur uenerari non uultis sanctorū corpore
porum (quæ post resurrectionem claruitis & incorruptionis
gloriam consequentur in caelis) reliquias in terris? Cur eorum
imagines incenditis? Cur summum Christi Apostolum Petrum
tot contumelijs tota die incessitis? Quæ est igitur hæc uestra
spurcissima Theologia, si Cryptica Lucianicaq; aut poetica non est.

Vide sue igitur iam Philippe, quam bene ex Cicrone, dixerim in principio, eloquentiam sine sapientia, nimium obesse plerūq; prodesse uero nunquam. Re cogita que so quid in te dixit nuper doctissimus Toduschus noster, cum satis esse arbitraris, si in explicatione naturæ pinguis res agatur. Pinguis inquit illi tuæ menti, quæ nihil aliud quam uerba fudit, hoc satis sit. At non sic præclaris ingenijs, quæ & in profundo obruptam ueritatem eruunt, & certissimis argumentis ad cuiusq; rei naturam explicandam utuntur. Recte nimirum apud pios cordatosq; homines, illud Ciceronis, in te dicere uidebor, quod si quis ommissis rectissimis atq; honestissimis studijs rationis & officij, cōsumit omnem operam in exercitatione dicendi, is inutilis sibi, perniciosus cuius patriæ alitur. Multo deniq; rectissime in te dixisse uidetur Quintilianus, quod si uis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis priuatisq; rebus perniciosius eloquentia. Nosq; inquit ipsi pessime moræamur de rebus humanis

Radinus in Philip.

In prologo Rhetoricæ ueteris.

Quintil. li. 12.

manis

P R A E F A T I O.

manis, silatroni comparemus hæc arma, non militi.
 Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura, non parens, sed nouerca fuerit, si facultatem dicendi sociam scelerum, aduersam innocentiae, hostem ueritatis uenit. Multos enim nasci, & egere omni ratione, satius fuisset, quàm prouidi. nunc munerem in mutuam perniciam conuertere.

Sed hæc præter intentionem nunc mihi dolor expressit. Ne autem uidear querelis tantùm agere, ingrediatur iam molestissimùm huius disputationis pistrinum, ut ex scripturis primùm ostendam, quod hæcenus tot milibus annorùm uniuersus tenuit sensitq; mundus, deinde ut impietatis tuis ex ordine sigillatim respondeam. Cui uero molesti nō sit, illa demùm per scripturas demonstrare, quæ per se sunt euidentiora, quàm omne quod dicitur. Quis est autem homo sanæ mentis, qui nō sentiat se habere, quibus à reliquis differt aumanibus, rationem & uoluntatem liberūq; arbitrium? Nonne igitur iure ac merito pro bestia habeatur is, qui ista sibi negat inesse? Quomodo igitur molesti mihi non sit disputare tecum, qui sine ratione es (ut fateris) & absq; libero arbitrio? Quàm satius esset, uirga baculoq; quàm scripturis aut rationibus tecum agere, ut arrepto in manus fuste bene duro, eoq; in caput tuum intento, interrogarem te, an eueniat necessario, ut feriam te. Quòd si diceres necessariū esse, ut feriā,

B 3 factu-

Pristinū di
 spūtatōis.

Optima hu
 ius quæstio
 nis solutio.

LIB. I.
 illis...
 ritus...
 telis...
 is: Cui...
 am...
 cess...
 ca non...
 bene ex...
 sine sap...
 on...
 cess...
 sim...
 explic...
 goss...
 uerbo...
 nis, que...
 e. & cer...
 explican...
 datiq; h...
 re, quæ...
 huius r...
 eratione...
 ario alit...
 Quinti...
 struxerit...
 ius eloquent...
 de rebu...
 ma

DE. LIB. ARBITRIO LIB. I.

facturus essem utiq; quod diceres, idq; tam diu, donec
fatereris necessarium non esse. Sin uero cuti tuæ timēs
responderes, necessarium esse, ut non seriam, seruire
utiq; uelim, ut animali saltem sensu per dolorem disce
res, non omnia euenire necessario, hoc profecto pul-
chrum ac utile foret nostræ disputationis compendū.
Cum uero id mihi non liceat, faciam nihil osetius quod
licet, ut per scripturas saltem uesaniæ tuæ resistam.

Quod si confuse quamlibet scripturæ sententiam,
quæ quomodolibet ad propositum in testem produci
queat, arripere (quod tu hic facis) atq; commendicare
uelim, infiniti profecto operis futurum esset hoc nego-
cium, idq; non modo laboriosum & diosumq; sed et su-
peruacaneum. Quo enim opus mihi decies mille testi-

Deut. 17. bus, cum dicat in Deuteronomio Moyses. In ore duo-
rum aut trium testium peribit, qui interficitur. Et in

Matth. 18. Euangelio Christus. In ore duorum uel trium testium
Septem te- stet omne uerbum. Attamen ego, ad omnem tibi præ-
stes. cludendam conquerendi uiam, producam huc testes se-
ptem, & eos quidem locupletissimos simul & sanctissi-
mos. Contra quos certe nullo iure tibi excipere licebit

Quandoquidem apud iureconsultos uel ad solenne (ut
uocant) testamentum is testium numerus sit satis. Id
quod non solum in Digestis & Codice, uerum etiã in
In aut. coll. institutionibus atq; Autenticis, clarissimis textibus ha-
8. de imper betur expressum. Satis ergo fuerit, unius Vlpiani bre-
fe. test. ue dictum

EX GENESI.

ne dictum referre. Si testamentum (inquit) quod ressi- ff. de testis
gnauerit testator, iterum signatum fuerit septem testi L. si. testiū.
um signis, non erit imperfectum, sed utroq; iure uale-
bit, tam Ciuili quàm Prætorio. Non poteris igitur Phi-
lippe iure conqueri ubi septem testes, omni exceptio-
ne maiores, in te produxero, præsertim cum eorū di-
ctā, non temere ut in buccam uenerint (quod tu fecisse
uideris, licet ex omni Biblia acquisiueris) nec concise
sed secundum ordinem distincte & integre recitare,
sit animus. Primum igitur testem producā ex lege. Se-
cundum ex Historia. Tertium ex Agiographis. Quar-
tum ex Prophetis. Quintum ex Euangelijs. Sexiū ex
epistolis Pauli. Septimum ex epistolis Canonicis.

EX GENESI TESTE .I.

VNū tu locū ex Genesi administraſti, non per
pendiſti etiā, ubi dicitur. Necdū cōpletæ ſunt Gene. 15.
iniquitates Amoreorū. Quid autē faciūt hæc
uerba uel cōtraliberum arbitriū, uel pro actuū huma-
norum neceſſitate? Quid item ad diuinam prædeſti-
nationem? Niſi forte monſtroſus uelis habere poſthu-
mus Manichæi, tot iam ſeculis æternaliter mortui, qui Poſthumus
bonorum unum, malorum alterum ſingebat authorē Manichæi.
deū, quippe duo coæterna principia. Nos autem unū
ſolum deum uerum (ut ait Chriſtus) eſſe, nō modo cre-
Ioan. 17.
B 4 dimus

LIB. I.

q; tam diu, donec
pro cunctis uicini-
is ſeruan, ſerua
er dolorem ſe
oc proſcripſi
onis compen-
nihiloloſerui
ia tue reſpo-
ſa ſeruan,
teſtem præſi-
commerciat
eſſet hoc nego-
omſ, ſed et ſu-
es nulle teſti-
i. In ore dicitur
ſiactur. Et in
lrium teſtum
nem ſibi præ-
am hoc teſtes
mule ſociſſi
reſpere licet
ad ſolem ut
ſi ſatus. Id
erum etiā in
s textibus
s Vlpiani ſer-
ue dicitur

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

dimus, sed etiam scimus, cum ex demonstrationibus
nostrorum, tum etiam ex acutissimis rationibus Ari-
stotelis (quæ tu stulte cõtemnis) quas ille complures in
plerisque locis ponit, præsertim in octauo Physicorum
In primo de Cælo, & in ultimo Metaphysicæ. Quæ tu
igitur impietate, iniquitates Amorreorũ refers in ne-
cessitatem diuinæ prædestinationis? Quid hoc aliud
est, quàm accusare deum, uelut ad iniquitates cogentẽ
atq; excusare homines, eorumq; iniquitates iustificare
tanquàm non peccent uoluntarie? Vides ne tam Phi-
lippe, hac una responsione nostra, dissolu atq; in teip-
sum retorqueri omnes allegationes tuas?

Profecto, si mihi ad impietates ingenioso esse libe-
ret, & plura & clariora ex Genesi testimonia, cõtra
libertatem uoluntatis nostræ, minime difficulter colli-
gere possem, quale est illud. Et tamen non dimisit eum
deus, ut noceret mihi. Et illud. Non uestro cõsilio, sed
dei uoluntate huc missus sum. Item. Nolite timere, num
dei possumus resistere uoluntati? Hæc & id genus
multa alia passim colligere, ac rhetoricis lenocinijs fu-
care liceret, ad subuertendos animos simplicium, sed ser-
uet me dominus meus Iesus Christus, ne in eiusmodi te-
meritatem unquam prolabar. Neue unquam meo po-
tius sensui quàm patrum expositionibus innitar. Scio
enim non uane dictum esse à sapientissimo Salomone.
Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt
patres tui. Videa

Gene. 31.

Gene. 45.

Gene. 50.

Prover. 22

EX GENESI.

Videamus autem nunquid nulla contra te Genesis
 testimonia habeat. Nolo ea referre Philippe, quæ ha-
 bentur ibi de homine ante lapsum, de quo solo dictum
 uultis illud Ecclesiastici. Apposuit tibi aquã & ignẽ,
 ad quod uolueris porrigere manum tuam. Item. Reli-
 quit illum in manu consilij sui. Item. Ante hominem ui-
 ta & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabi-
 tur illi, hæc pfeñlo clarissima sunt liberi arbitrij nostri
 testimonia, quæ uos ad bestialem sensum, cõtra omnes
 patres nostros, detorqueatis & corrumpitis. Quod si
 necessarium foret, credo equidem facile, uel mille alia
 ex eodem libro contra uos testimonia, adiuuante domi-
 no produci posse, sed omisso illo, ad Genesim de homi-
 ne iam lapsõ me conuerto.

Eccle. 15.

Ita sanè habetur capite tertio. Fecit quoq; dominus
 deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas, & induit
 eos, & ait. Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est,
 sciens bonum & malum. Nunc ergo, ne forte mittat
 manum suam, & sumat etiam de ligno uitæ, & come-
 dat, & uiuat in eternũ. Emisit eum dominus deus de
 paradiso uoluptatis, ut operaretur terrã, de qua sum-
 ptus est. En Philippe ait deus. Adam quasi unus ex no-
 bis factus est. Nunquid uero & deum uis uoluntatis li-
 bertate Gyganticæ spoliare? Deinde ait. Sciens bonũ
 & malum, sed quomodo? Nunquid ante lapsum mi-
 nus sciebat Adam quàm postea? Sed sciuntur hæc duo

Gene. 3.

Adam qua
 si unus ex

B 5 (ui ait

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Aug. super Gen. ad lite ram. lib. 8. c. 14. *(ut ait Augustinus) aliter per prudentiam boni, aliter per experientiam mali. Per prudentiam boni malum scitur, et si non sentitur. Tenetur enim bonū, nec amissione eius, sentiatur malum. Item per experientiam mali scitur bonum, quoniam quid amisit sentit, cui de amisso bono male fuerit. Nisi igitur mansisset homini lapsa liberum arbitrium, frustra diceret ei Propheta.*

Psal. 36. *Declina à malo & fac bonum. Sciebat ergo Adam lapsusiam & bonum & malū. Bonum ut eligeret. Malum ut fugeret. Omnia enim bonum appetunt, & nemo respiciens ad malum operatur. Vbi autem non est libertas uoluntatis, ibi neq; eligendi est arbitrium. An uero in Christo quoq; lib. arbitrium neges? De ipso enim sic ait Esaias. Butyrum & mel come det, ut sciat reprobare malum & eligere bonum.*

Esaie. 7. *Adeo ne uilis creatura dei uidetur tibi omnis homo uiuens, ut nullus eligat bonum, nemo reprobet malum? Plane sic tibi uidetur. Ais enim in proximo capite de peccato. Sicut in igni est gemina uis qua sursum fertur, sicut in Magnete est gemina uis, qua ad se ferum trahit, ita est in homine natiua uis ad peccandum. Sed dic mihi Philippe. Cur non peccat ignis sursum tendens, aut Magnes ferrum attrahens, sicut homo adulterum homicidiumue committens? Quomodo uero peccat tua sententia homo, si neq; rationem neq; lib. arbitrium habeat? Quid peccant Moriones, quid pueri, quid*

Calumnia =
tor generis
humani.

EX GENESI.

vi, quid mente capti? Si ergo natua est homini uis ad peccandum, cur non habuit eam Adam ante lapsum? Cui deniq; uicio uertitur quod natuum est? Nisi forte non putas hominem inter creaturas Dei communerandum, de quibus dicit scriptura. Vidit Deus cuncta que fecerat, & erant ualde bona.

Gene. 1.

Caue Philippe, ne tot inuirijs impijsq; facturæ dei (quæ non possunt in factorem ipsum non reduidare) suggillationibus, & diuinam & humanam ultionem propediem sentias, si contingat tibi, homuncioni priuato, quod contigit olim Nabuchodonosor regi, cuius magnitudo creuerat & peruenerat usq; ad cælum, et potestas eius in terminos uniuersæ terræ. Quid autē contigit illi? Nempe ex hominibus abiectus est, & cū bestijs fuit habitatio eius, ut cum feris esset pars eius in herba terræ, ac scænum ut bos comederet, quando cor eius (quod elatum fuerat in superbia) ab humano commutabatur, dabaturq; ei cor feræ. Quid tu aliud miser sperare potes, qui ea animi elatione tumes, contra uniuersam ecclesiam dei, ut nō uerearis hic dicere. Si libeat ingenioso tibi esse, in re non necessaria, facile queas euertere, quæcunq; pro fidei dogmatis argumēta produxerūt iam tot seculis scholastici Theologistæ. ostende mihi quæso, si potes, similem cuiuscunq; iactantiam.

Cor Philip
pi cor feræ

Danielis. 4.

Considera autem, quàm grauem nunc luas, superbia tue

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Bie tua debitam poenam, quando tibi cor humanum,
 iam dudum cōmutatum est in cor feræ. Neq; in te quic
 quàm hominis agnoscis, nisi inanem figuram maledi-
 cumq; sermonem. Abiecasti enim rationem, refutas uo-
 luntatem, negas liberū arbitrium, reprobas naturam,
 culpas creatorem, quid habes igitur plus à bestia? quo
 modo dici potes homo, qui negas te animal esse ratio-
 nale? Quid ergo restat, nisi ut ab hominibus eijciaris
 ad bestias? Sed hoc iam impletum esse uideo, quid
 ita? quia excōmunicauit te, Lutherumq; tuum cum om-
 nibus complicibus uestris summus sacerdos dei altis-
 simi. Et aqua igniq; interdixit uobis publico edicto
 summus in terris princeps & Imperator noster. Quo
 modo igitur neges te ab hominibus eiectū esse? Non-
 ne comedis iam aridum & sterile fœnum Hussitarum
 inter Struthiocamelos, Onocrotolosq; Lutherinos &
 Vuiclephicos? Hæc miserabilem hunc casum tuum, cū
 non nisi optima queq; ante Luthericum furorem, à te
 expectaremus, faxit deus Opt. Max. ut primo quoq;
 tēpore, oculos tuos (ut eiectus fecit Nabuchodonosor)
 ad cœlum leues, sensusq; tuus Catholicus, quem amisi-
 sti, reddatur tibi, & altissimo benedicas, atq; cum filio
 prodigo, post insipida hæreticorum fursura, in te re-
 uersus, dicas cum gemitu, quanti mercenarij in domo
 patris mei. Vnde infeliciter exiui, abundāt panibus,
 ego autem hic fame perco.

LUCÆ. 15.

Sed

EX GENESE.

Sed redeo, unde digressus sum. Certe, nisi Adam post lapsum habuisset lib. arbitrium, non dixisset deus. Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est. Non dixisset: sciens bonum & malum. Cum sententia tua dicendum fuisset, sciens duntaxat malū. Non item dixisset, ne forte mittat manū suam. Cur enim dixisset forte, si non habebat Adam liberū arbitrium ad mittendū & ad non mittendū manum suam? Nunquid futurinefcus erat Deus, ut dubitando diceret forte? Vide scne iā Philippe, quot iacula uno ex hoc loco in te iaci queant?

Gene. 3.

Deinde sic scriptum est Capi. 4. Dixit dominus ad Cain. Quare iratus es, et cur conceidit facies tua? Nōne si bene egeris, recipies? Sin autem male, statim peccatū in foribus aderit. Sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Quæso te Philippe, an nō hic unus locus, contra omnes fumos tuos, ad asserendū liberum arbitrium, satis est ualidus? Omnis profecto glossa hic lib. arbitrium hominis affirmat, ordinaria, interlinca ris, lyrana, & quæ non? Consentium & sancti Patres unus tu impudenter ab omnibus dissentis, ac lepidum cerebellum tuum omni glossæ ac omni Doctorum cōmentario præfers. Videamus ergo textum. Dic primum, si non poterat non irasci Cain, quid est, quod Deus dicit ei. Quare iratus es? Vbi quæso unquam dicit igni, quare sursum nitris? aut Magneti, quare ferrū attrahis? E also igitur ac impie dicit, internos affectus

Gene. 4.

Sub te erit appetitus peccati.

HOM

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

non esse in potestate nostra. Christianū item agnosce-
re, nihil minus in potestate sua esse quā cor suū. Hic
enim malo & minime iustificato homini ait Deus, qua-
re iratus es. Dauid quoq; dicit. Anima mea in manibus
meis semper.

Psal. 118.

Bona ope =
ra Ethnico-
rum.

Deinde ait deus. Nonne, si bene egeris, recipies? tu
uero ais. Omnia opera, quæ præcedunt iustificationē,
maledictæ arboris maledicti fructus sunt, quæ uero o-
pera iustificationē sequuntur, ea, tametsi à spiritu dei
qui occupauit corda iustificatorum, proficiuntur, ta-
men quia fiunt in carne adhuc impura, sunt & ipsa im-
munda. Heu nocentissimum calamum tuum. Si enim
ante iustificationem, omnia hominis opera, etiam quæ
pulcherrimarum (ut ais) uirtutum exempla sint, sunt
maledicti fructus & mortalia (ut doces) peccata. Quo-
modo ait hic Deus homini malo. Nonne si bene egeris,
recipies? Num iustificati erāt Niniuitæ, quādo ad præ-
dicationem Ione inducebant saccum, ac sedentes in ci-
nere, clamabant ad dominum in fortitudine? Nonne
& illi habebant lib. arbitrium. Hæc enim sunt uerba
regis. Couertatur uir à uia sua mala, & ab iniquitate
quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur &
ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ & nō
peribimus? Subditur mox in textu. Et uidit Deus ope-
ra eorum, quia conuersi sunt de uia sua mala, & miser-
tus est super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret

Gene. 4.

Ione. 3.

eis

EX GENESI.

eis, & non fecit.

Quorogro Philippe hic nnuus locus impietates tu
as conuincit? Ecce per cōminationem loquutus fuerat
Deus ut faceret eis, & non fecit. Quomodo igitur o-
mnia eueniunt necessario? quomodo conuersi sunt à
uia sua mala, si natua inerat eis uis ad peccandum?
Nunquid ignis sua sponte conuertetur deorsum, aut la-
pis sursum? Quomodo itē rex præciperet, si nō adē-
set lib. arbitrium, ut conuertatur quisq; à uia sua mala
Quomodo deniq; deus uidit opera eorum, & ignouit
misertusq; est eis, si erāt illa fructus maledicti & mor-
talia peccata? Certe si peccata fuissent illa pœnitētiæ
opera, non magis ad ea, quàm hic ad munerā Caim De-
us respexisset. Sed & Cornelius Centurio gentilis ad
huc erat, quando dixit ei Angelus. Corneli, orationes
tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in
conspectu Dei. At non ascendissent, si fuissent maledi-
cti fructus & peccata mortalia. Audi igitur, quid su-
per hoc dicat summus apostolus Petrus. In ueritate (in
quit) comperi, quia non est personarum acceptor De-
us, sed in omni gente, qui timet deum & operatur iu-
sticiā, acceptus est illi. Quod si uis uberrimam aceri-
mamq; huius erroris tui, Philippe, confutationem co-
gnoscere, perlege Cypriani Martyris sermonem de la-
Cypri. in. 5.
psis, & tolle de medio hos ignauie desperationisq; la-
sermo. 5.
queos tuos. de lap.

Gene. 4.

Act. 10.

Ibidem.

Ante

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Ante omnia, corrige hanc in spiritum sanctum bla
 Matth. 12. sphemiam (alioqui neq; hic neq; in futuro seculo remit
 Blasphemia tetur tibi) qua dicis. Opera, quae iustificationem sequi
 in spiritum tur, tametsi à spiritu Dei proficiuntur, tamen quia
 sanctum. fiunt in carne adhuc impura sunt & ipsa immunda.

Quae rogo potest maior in spiritum sanctum blasphe
 ma dici (si enim proficiuntur à spiritu dei, quomo-
 do sunt immunda? Nonne ab ipso potius principalisq;
 quam à uoluntate nostra procedunt fiuntq; in nobis?

Quomodo igitur immunda? Nunquid per carnem co
 lantur, sicut per cineres limum, aut per alium hypo
 stasim urina? quod si radij solis non fiunt immundi,
 dum trãseunt per aera nebulosum, aliudue corpus im
 purũ. Quãto minus opera spiritus sancti possunt per
 carnem humanam, quamlibet impuram, immunda fie
 ri. Nunquid enim ipsa iustificatio immunda est? Ea ta
 men fit in anima carni humanae coniuncta, sed neq; cor
 pora sanctorum & iustificatorum recte dicuntur im
 pura, quamuis mortalia & corruptioni obnoxia. Ita

1. Corin. 6. enim ad Corinthios ait Apostolus. An nescitis, quoni-
 am membra uestra templum sunt spiritus sancti? Item
 Glorificate & portate Deum in corpore uestro. Item

Rom. 12. Nescitis, quoniam corpora uestra, membra sunt Chri
 sti? Et ad Romanos. Obsecro (inquit) uos fratres, per
 misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra, ho-
 stiam uiuentem, sanctam, deo placentem, & rationa-
 bile

EX GENESI.

bile obsequium uestrum. Item. Non regnet peccatum **Roma. 6.**
 in uestro mortali corpore. Item. Exhibete uos deo, tan
 quam ex mortuis uiuentes, & membra uestra arma
 iustitiae Deo.

Desinite igitur uiri impij, propter carnis nostrae fra
 gilitatem impie dicere, uirtutum poenitenti. e. q. opera
 ante iustificationem, esse fructus maledictos & pecca
 ta mortalia, & bona opera, quae proficiuntur à spi
 ritu dei in iustificatis, esse immunda & peccata uenia
 lia. Grauius enim erratis, perniciose fallitis et fallimi
 ni. Aut enim hic Deus ad Cain. Nonne, si bene egeris, **Gene. 4.**
 recipies? Et mox subiūgit. Sin autem male, statim pec
 catum in foribus aderit. Nunquid uero sic diceret De
 us, nisi sciret homo, liberum esse arbitrium, ad bene et **Eccle. 15.**
 ad male agendum? Recte igitur ait Sapiens. Apposuit
 tibi ignem & aquam, ad quod uolueris, porrige ma
 num tuam. Mentiris igitur tu Philippe, hominem ne
 cessario peccare, mentiris nos natura impios esse, me
 tris deesse nobis rationem & uoluntatem libera, qui
 a teste deo & bene & male agere potuit Cain, uir ma
 lus, & primus peccati originalis haeres, neq. circumci
 sus neq. baptizatus, quanto magis igitur & nos bene
 maleq. agere possumus qui baptismi gratia benefici
 oq. à labe originalis culpae sumus per spiritum sanctū
 emundati.

Sed longo apertius de lib. arbitrio modo testimonium

Gene. 4. um subdit mox idem dominus, dicens. Sed sub te erit appetitus eius. Hic glossa in eadem linearis & pulchre & breuiter dicit. Sub te, nō super te, sed in potestate tua quia liberi arbitrij es. Quid obsecro apertius accomo datusq; hac glossula? Neq; ideo, quid contra mutire queas, quandoquidem & ipse Deus apertissimis uerbis hanc expositionem confirmet, subdens. Et tu dominaberis illius. I nunc Philippe, & Phariseum uocacū scholasticis Theologis etiam Deum ipsum, quia aperte dicit contra positiones tuas ad Cain. Sub te erit appetitus peccati, & tu dominaberis illius. Illius inquam non peccati iam perpetrati, sed appetitus ad peccatū perpetrandum. Posteaq; uero peccatum perpetratū est, certe non dominaberis eius, sed captiuus seruisq; illius factus es. Ita enim ait in Euāgelio Christus. Amē amen dico uobis. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Et Paulus ad Roma. An nescitis (inquit) quoniam cui exhibetis uos ad obediendum, serui estis eius cui obedistis, siue peccati ad mortem, siue obediōnis ad iustitiam. Gratias autē Deo, quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis. Liberati autē à peccato, serui facti estis iustitiae. Non igitur dominabitur homo peccato perpetrato, sed est seruus eius. Ideo ait Apostolus. Non ergo regnet peccatū in uestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius, sed neq; exhibeatis

EX GENESI.

beatis mēbra uestra arma iniquitatis peccato, sed ex hō
b:te uos Deo, tanquā ex mortuis uiuentes, & mem
bra uestra arma iustitiæ deo, peccatum enim uobis nō
dominabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia.

Est igitur in potestate nostra affectus app:titus ue
aut concupiscētia peccati, possumus ei obedire & erit
culpa nostra, possumus & resistere atq; etiam domi
nari illi, & erimus à peccato liberi. Alioquin non præ
monuisset Cain Deo, cum ille iam trasferetur fratri
suo Abel, haberetq; appetitum uindictandi & interfici
endi eum, quōd esset ille appetitus sub eo, & posset
illius dominari, ne prorumperet in effectum scelusq;
perpetrandū. Vnde & Apostolus recte admonuit Ro
manos, ne obedierent cōcupiscētijs peccati. Tu uero
bone uir, ex cryptica uestra Theologia doces, nihil mi
nus in potestate nostra esse, q̄ affectus uoluntatemq;
& cor nostrum, quo uno sane dicto tollis à rebus hu
manis omnem rationem legēq; & iustitiam, facisq; ex
hominibus meras bestias serualiaq; iumenta.

Sed quousq; trahit me male fertilis ista impi:ta: u
tuarū seges? Ecce duo tantū dicta primi testis nostri iā
examinauimus, minime tamē anxie neq; satis exacte,
quæ merito apud pios cordatosq; quoslibet, pro asse
rendo libero arbitrio nostro, contra bestialitates tuas,
satis superq; ualida inuentaq; uideri debent. Quōd si
cætera huius testis nostri dicta, quæ plurima sane ad

C 2 hinc

Appetit
peccati sub
te est.

huc restant, pari examine curaq; trutinare pergere-
mus, haud uno certe libro possent eius testimonia ab-
soluta. Si enim tam fecunda sunt haec duo dei testimo-
nia, super hominibus duobus Adam & Cain, quibus
ipse iratus parūq; propicius erat. Quid putes fore, si
ea iuste tractaremus, quae super hominibus iustis ac
deo charis, uelut Enoch, Noe, Abraham, Isaac, Iacob,
& Ioseph, testimonia nec pauca nec obscura, recitat si
deliter testis hic noster.

Desine igitur Philippe contra Deum & ueritatem
Gygantico fastu proteruare per inanem allegationum
tuarum fumum, ac mihi crede, posse nos adferre, ubi
opus foret, plus quam duodecim legiones testium, fū-
cis tuis longe solidiores. Non est Vuttenberg a uestra
totus mundus, idcirco non ubiq; triumphasti, si forsi-
tan istic pauonicum apud poeticos Theologos egeris
fumis conuicijsq; triumphum. Pudet me profecto nūc
tui numium, qui paulo ante patriae nostrae propter te
non me diocriter cōgratulabar, cui decori gloriaeq; sin-
gulari futurus esse uidebaris, si non euertisset mentem
ingeniumq; tuū furor iste Luthericus.

EX TERTIO LIBRO REGVM

Teste II.

3. Reg. 12.

V Num itidem locum ex hoc libro, de Roboam
fi lio Salomonis, contra ueritatem liberi arbi-
trij designasti, qui tamen int e facillime retorqueri po-
test

EX TERTIO LIBRO REGVM.

test. Nisi enim fuisset liberi arbitrij rex ille, superua
caneū fuisset ei ad petitionem populi, tridui dilationē
deliberationemq; petere, ac geminum interim quere
re consilium, à senioribus scilicet & iunioribus. Deli-
beratio enim & consilium non sunt de ijs, quæ necessā
rio eueniunt, & in nostra potestate non sunt, fatuum
est enim deliberare aut consultare, an sol hodie occi-
dat & cras oriatur. Id enim ex uoluntate nostra non
pendet, sed naturaliter fit & necessario. Sed huic loco
tuo postea uberior adaptabitur, Deo uolente ac iuuan-
te, responsio. Nunc tibi opponam aliquot loca eiusdem
libri, non de Roboam, sed de ipso Salomone, cum quo
nō semel locutus est dominus, ideo non leuia uideri de-
bebūt quæ proferemus testimonia.

In tertio igitur capite sic habet textus. Apparuit ^{3. Reg. 3.}
autem dominus Salomoni per somnium nocte, dicens.
Postula quod uis ut dem tibi. Et ait Salomō. Tu fecisti
cum seruo tuo Dauid patre meo misericordiam ma-
gnam, sicut ambulauit in cōspectu tuo in ueritate & iu-
stitia & recto corde tecum. Et paulo post. Dabis ergo
seruo tuo cor docile, ut populum tuum iudicare possit
& discernere inter bonum & malū. Et iterū. Et dixit
dominus Salomoni. Quia postulasti uerbū hoc, & non
petisti tibi di: s multos, nec diuitias, aut animas inimico-
rum tuorū, sed postulasti tibi sapientiam ad discernen-
dum iudicium. Ecce feci tibi secundum sermones tuos

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Et dedit tibi cor sapiens et intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tu fuerit, nec post te surrecturus sit, sed et hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet et gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus, cunctis retro diebus.

Postula
quod uis.

Quid uides hic philippe, quod in pietatibus tuis de seruiat aut alludat? Primum, ait dominus. Postula quod uis ut dem tibi. At si non fuisset in potestate Salomonis, postulare aliquid à domino, et eligere ex pluribus quod potissimum uellet, frustra dixisset ei Deus, postula quod uis. Non igitur necessario postulauit Salomon sapientiam, neque Deus eam necessario illi dedit. Ideo falsum est, omnia euenire necessario. Falsum est item, nullam esse uoluntatis nostræ libertatem. Falsum quoque interna opera adfectusque nostros non esse in nostra potestate. Vide quàm ualidum sit hoc breue testis nostri dictum, quo eam facile subuertuntur multæ bestialitates tuæ.

Opera Da
uid bona.

Deinde ait Salomon. Tu fecisti cum seruo tuo Dauid etc. Nos Philippe misericordiæ dei nihil derogamus, nihil sine ea præsumimus. Negamus autem bona opera iustificatorum esse immunda et peccata. Negamus nulla esse bona merita sanctorum. Negamus uoluntatem nostram nihil cooperari gratiæ dei in operibus bonis. Hæc uisus sunt impietates et cryptarum monstra. Nos credimus hic Salomoni, ducemur. Sicut ambu
lauit

EX TERTIO LIBRO REGVM.

lauit pater meus in conspectu tuo in ueritate & iusticia, & recto corde tecum. At in conspectu dei non est ulla immundities, neq; ullum peccatū. Iuxta illud psal mist. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? qui ingreditur sine macula & operatur iustitiam. Quomodo igitur peccabat Dauid, quando ambulabat in conspectu dei in ueritate & iustitia & recto corde cum deo? quomodo potuisset ambulare melius? Certe, ne Angeli quidem & omnes beati ambulant in conspectu dei, nisi in ueritate & iustitia & recto corde cum deo. Quod si carnem (ut soles) mortalibus obijcias. Iam supra ex Paulo diximus, posse nos exhibere corpora nostra hostiam uiuentem, sanctam, ac deo placentem, & membra nostra arma iustitię deo, quia corpora nostra, baptisimi gratia (quam uos impie negatis) emundata, sunt membra Christi, templum spiritus sancti. Nō est igitur necessarium, ut corpore nostro, quo deum glorificare & portare possumus, maculentur opera nostra bona. Non igitur erant immunda aut peccata, opera Dauid, quę fecit in ueritate & iustitia & recto corde cum Deo.

Psal. 14.

Roma. 12.

1. Corin. 6.

Quod autem fuerint meritoria, haud uno in loco testatur scriptura. Quoties enim posterioribus regibus legitur dominus pepercisse propter Dauid seruū suum? Nam & in Psalmis dicitur. Propter Dauid seruū tuum nō auertas faciem Christi tui. Quod si nihil

Opera me

ritoria Da

uid.

3. Reg. 11.

Psal. 131.

C 4 ad

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ad eiusmodi bona opa cooperata fuisset eius uoluntas, nō dixisset scriptura, ambulauit. sed potius, portabatur aut ferebatur, sicut sursum fertur lapis nihil ad cālationem conferens, & in ulnis portatur puer, non ualens per sese ambulare. Quis igitur æquanimiter ferat illam Lutheri tui bestialitatem, qua ex homine merum truncum facit, dicens. Quòd ad bonum opus faciendum non plus faciat uoluntas nostra seulib. arbitrium, quàm facit bipennis aut serra, aliudue inanimatū instrumentum ad ædificandum aut secādum. Quid autem bene aut male meretur serra aut bipennis? At Paulus ait ad Corinth. Vnusquisq; autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Dei enim sumus adutores. Et uniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod super ædificauit, mercedem accipiet, quam autem mercedem accipit, o cæci & stulti, serra aut bipennis? quod si diligentibus deum (ut idem ait Apostolus) omnia cooperātur in bonum. Et si diligimus proximiū sicut nosmetipsos. Dilectio autem proximi non operatur malum, nemo profecto, nisi hostis generis humani, dicere potest, nihil ad bonum cooperari uolūtatem nostram. Nō enim nisi uolentis est dilectio. Certe non currit truncus, nō serra aut bipennis. Paulus uero ait nobis. Sic currite, ut comprehendatis, sed neq; timet neq; uult aliquid trucus aut serra. At iuxta Psalmistam. Beatus uir qui timet

Luth. in re=
sol. dispu.
Lip.

1. Corin. 3.

Roma 8.

1. Corin. 9.

Psal. 111.

EX TERTIO LIBRO REGVM.

timet dominum, in mandatis eius uolet nomis. Apage te igitur uos trunci bestiarumq; irracionales hinc ex coetu hominum ad bestias in syluam Bohemicam, ut impleatis illud Dauidicum. Homo cum in honore esset, non intellexit. Comparatus est iumentis insipientibus, & similibus factus est illis. Psal. 48.

Sed redeamus ad Salomonem. Dabis (inquit) ergo seruo tuo cor docile, ut iudicare possit &c. Vel hinc agnosce Philippe, non ubiq; in scriptura cor pro uoluntate accipi, teq; iniuste impugnare uoluntatis non modo libertatem, sed & uocabulum, quod Aristotelicum uocas, cum tot antea seculis fuerit receptum ac maxime usitatum in scripturis diuinis, non solum in historijs & Prophetis, sed etiam in lege Moysi & in Psalmis Dauidicis. Id quod ad oculos patet cuiq; legenti. Quod si ab homine tollas (ut facis) rationem & uoluntatem liberumq; arbitrium. quid obsecro remanebit in homine, per quod cor docile fieri queat, aut per quod inter bonum malumq; discernat, aut recte iudicet? Illis enim ablatis, non aliter profecto loquetur homo q̄ Nume. 22. garrula pica, seu quam asina Balaam.

Quarto, iterum subdit, in hoc testimonio nostro, 3. Reg. 3. Deus. quia postulasti (inquit) uerbum hoc, & non petisti tibi dies multos nec diuicias &c. Profecto si ullus adhuc reliquus tibi esset oculus mentis, cuius lumen non extinxisset noxius haeretica prauitatis fumus, clarissi

me uide re hic posses, postulandi uoluntatem, electio-
nemq; postulandorum liberam fuisse Salomoni. Tum
quia prius dixerat ei deus. Postula quod uis. Tum quia
hic dicit. Quoniam postulasti sapientiam, non longam
uitam, non opes, non potentiam aut uindictam contra
tuos inimicos. Non igitur necessitate, sed ratione et uo-
luntate liberaq; electione, sapientiam, potius quam di-
uicias aut gloriam, à deo postulauit Salomon. De qua
Prouerb. 3. sic scriptum postea reliquit in Prouerbis. Beatus ho-
mo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Me-
lior est acquisitio eius negotiatione auri & argenti, pri-
mi & purissimi fructus eius. Preciosior est cunctis opi-
bus sapientia, et omnia quae desiderantur, huic non ua-
lent comparari & c.

3. Reg. 8.

In octauo autem capite, erecto, dedicatoq; templo
illo nobilissimo simul & sanctissimo, Salomon bene p-
luxa oratione inter alia multa sic quoq; precatus est da-
minum. Si clausum (inquit) fuerit caelum, & non plue-
rit, propter peccata populi tui Israël, & orantes in lo-
co isto pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis
suis conuersi fuerint propter afflictionem suam. Exau-
di eos in caelo, & dimitte peccata seruorum tuorum
& populi tui Israël. Et ostende eis uiam bonam, per
quam ambulent, & da pluuiam super terram, quam
dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fu-
erit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut cru-

EX TERTIO LIBRO REGVM.

go, aut locusta uel rubigo. Et afflixerit eum inimicus eius, per as obsidens. Omnis plaga, uniuersa infirmitas, cuncta deuotatio & imprecatio, que acciderit omni homini de populo tuo Israël, si quis cognouerit plagam cordis sui, & expanderet manus suas in domo hac, Tu exaudies in cælo, in loco habitationis tue, & repropitius beris. Et facies, ut des unicuique secundum omnes uias suas, sicut uideris cor eius. Quia nosti solus cor omnium filiorum hominum, ut timeant te cunctis diebus, quibus ueniunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. Hæc ad decem Salomon.

Non uides hic Philippi, sicut in fumosis allegationibus tuis, quas magis numeras quam ponderas, truncatas aut semiplenas uersiculorum dimidiorum sententias, aut omnino impertinentes, aut improba uicinos, sed integrum perfectæ sententiæ cõtextum, ubi remque contra bestialitates uestras telorum segetem, ad quam iuste explicandam, uix totus mihi sufficeret ditates. Quo mihi autem tanta in rebus certissimis prolixitas? Breuius igitur, quantum licet, seriatim, uelut per puncta, tela tibi nostra hinc summenda monstrabo.

Primum igitur agnosce hic sacrilegum conatum ustrum, quo templa & monasteria Germaniæ, in Bohemias Cryptas peruertere satagitis. Dicentes pleno impietatis ore, uti circa principium retulimus, quintam Antichristi faciem esse egregiam illud perpendite pe-

ccunie

Sacrilegii
Lutheri.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Multi erro-
res Luth.

cunæ artificium, in struendis, erigendis, locupletandis
ornandisq; tēplis, monasterijs, sacellis, altaribus &c.
Cum uideas hic tanta bona unius templi commemora-
ri. Deinde agnosce errorem tuū, quo putas, propter
diuinam prædestinationem omnia euenire necessario,
nihil cōtingenter aut uoluntarie. Cum hic tot enumerē-
tur contingentia, quorum cause referuntur in pecca-
ta hominum, non in prædestinationem dei. Petit enim
Salomon, ut sicut propter peccata populi acciderint,
ita propter eorum pœnitētiā ea deus clementer tol-
lat & remoueat. Tertio, agnosce falsum esse bestiale
istud paradoxum tuum, quo negas in nobis libertatem
uoluntatis & lib. arbitriū. Quia dicit Salomon. si clau-
sum fuerit celum propter peccata populi, & orātes
in loco isto pœnitentiam egerint nomini tuo, & à pec-
catis suis conuersi fuerint &c. Hæc sanè omnia uolun-
tario, non necessario, faciunt homines, alioqui Mani-
chaica impietate (ut supra diximus) deus aut diuina
prædestinatio diceretur causa peccati & mali culpæ.
Quarto, agnosce falsum esse dogma illud ignauæ,
quo dicitis, omnia bona opera hominum, ante iustifica-
tionem facta, esse fructus maledictos & peccata mor-
talia. Nam ait hic Salomon. Si orantes in loco isto, pœ-
nitentiam egerint, & à peccatis cōuersi fuerint, exau-
di eos in cælo, & dimitte peccata seruorum tuorum.
Quod si orare, pœnitentiamq; agere, atq; à peccatis
conuerti

LIB. I
EX TERTIO LIBRO REGVM.

conuerti ad deum, essent fructus maledicti & peccata
Quomodo exaudiret per ista peccatores deus? aut
quomodo peccata eorū dimitteret? Nunquid p pecca
ta peccata dimittit? Cū uero Dialecticē scripseris. fa
cile cognosces me probe in hunc modum argumentari
Aueri à deo ad peccatum, peccatum est & opus ma
lum. Ergo à peccatis conuerti ad deum, non est pecca
tum sed opus bonum.

Quinto, agnosce maliciosum desperationis laque
um, quem miseris peccatoribus ponitis, dicentes ficti
ciam damnabilemq; esse pœnitentiam, quæ sit per ti
morem pœnæ, per dolorem, & per peccatorum re
collectionem in amaritudine animæ. Nosti enim qualis
super his multa nimis deblacterauerit Lutherus. Tu
uero uclut Colophonem impiæ sapientiæ uestre addis
in hoc libro, dicens, non nisi simulatum esse de peccatis
dolorem per liberum arbitrium, quia non possit pec
catum odisse natura. Ideo tanquàm pestem cauenda
mones scholastica (ut uocas) figmenta de attritionibus
& de dolore per lib. arbitrium simulato. Atqui Salo
mon ait hic. Si orantes pœnitentiam egerint, & à pec
catis conuersi fuerint propter afflictionē suam. Exau
di eos in cælo, & dimitte peccata seruorum tuorum.
Non igitur omnes peccatores sub pœnitentiæ initio per
fectam habent contritionem, non amorem timoremq;
filialem, sed ab imperfectis (ut & in alijs rebus fieri
solet)

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

solet)incipiunt, ad perfectiora subinde tendentes, ab
attritione ad contritionem, à timore seruli ad filialem
Recte igitur & absq; peccato recogitant in amaritu-
dine animæ suæ & cum dolore pœnitudinis peccata
sua, pro quibus ad deum clament, ut eis dimittat. quod
si tu forte nunquàm de peccatis tuis doluisti, ubi con-
tra nos. Nō enim omnes homines sunt Melanchthones.
Tu uideris.

Nam quod ais, non potest peccatum odisse natura.
Quis tibi credat: facile enim & hic dialectica conse-
quentia confutaris, hoc modo. Natura appetit bonum
Ergo odit peccatum, quod est malū. Sed & hic ad in-
iuriam creatoris, Manchet posthumū agis. Vbi uero
secūdum naturam sic loquuti sunt Plato, Xenophon,
Aristoteles, Cicero, Seneca, Plutarchus, & id genus
Ethnici cōplures, qui gratiam Dei nō erant conseque-
ti: Quāto igitur satius est, illos authores, quā tuā
aconita presentissima, uuētū nostræ prælegi. Quā-
uis aut Lutiānus tuus & deos riserit & philosophos,
ac pari loco habuerit uirtutes & uitia. Potes tamen fa-
cile ex Hortatio Persioq; & Iuuenale cognoscere, quā-
tus sit de commissis sceleribus cruciatus in conscientia
etiam quamlibet malorū & facinorosorum hominū.

Confutatio
Philippi.

Sed quid ego paucos tibi agnoscendos errores com-
memoro, cū totus liber tuus per omnes pagellis erro-
res inundet? quin potius uni, de quo hic agitur, testimo-
nium

EX TERTIO LIBRO REGVM.

nium hoc nostrum opponamus breuissime in hunc modum. Primo. si necessario peccat populus, cur cœlum claudat dominus, ne pluat, cum necessitas neq; legem habeat neq; culpam? Aut cur non semper claudit cœlum Deus si semper necessario (ut ais) populus peccat? Deinde quid oras fieri quod necessario fit, etiam si non ores? Tertio. Cur agis pœnitentiam super eo, quod necessario euenit? Nonne stultum est, pœnitere te super ortu solis? Quarto. Quomodo conuerteres te à peccatis quæ necessario fecisti? Nūquid à cursu suo sol unquam se cōuertit? Quinto. Quis coget Deū, ut te necessario exaudiat? Sexto. Quomodo dimittit tibi peccata, quæ necessario fecisti? Nunquid dimittit igni, ne sursum feratur, aut lapidi quod cecidit necessario deorsum? Nū Lunæ defectum aut Soli occasum Deus dimittit? Septimo. Frustra precaris Deū, ut uiam per quam ambules, tibi ostendat, cum eam tibi necessitas sine precibus tuis ostendat & aperiat. Si enim necessario per eam ambulas, siue ores siue taceas, non poteris per eam non ambulare. Vides iam Philippe, quanta ex hoc testimonio nostro, cuius mediū adhuc nusquam attigimus, tela in bestialitatem tuam, qua uoluntarium tollis & liberum arbitrium iaci queant. Sed nos breuitatis gratia, omissis plurimis, ad tertium huius libri testimonium quo & contenti erimus, properamus.

In nono igitur capite, cū secundo apparuisset Salo-
moni

3. Reg.
moni

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

non Deus, inter cetera, hæc quoq; uerba loquutus est. Tu quoq; si ambulaueris (inquit) coram me, sicut ambulauit pater tuus, in simplicitate cordis & in æquitate. & feceris omnia quæ præcepi tibi, & iudicia mea seruaueris, & legitima mea, ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum, sicut loquutus sum Dauid patri tuo, dicens. Non auferretur de genere tuo uir de solo Israël. Si autem auersione auersi fueritis uos & filij uestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, & caerimonias quas proposui uobis, sed abieritis & colueritis deos alienos, et adoraueritis eos auferam Israël de superficie terræ quam dedi eis, & templum, quod sanctificauimus nomini meo piciam à conspectu meo. Eruntq; Israël in puerbum & in fabulam cunctis populis, & domus hæc erit in exemplum. Hæc tibi deus.

Nunc elige tu Philippe (si modo eligendi ulla tibi est facultas, quolibet arbitrium, quo eligimus, non agnoscis) utrum deum facias iniquum & mendacem, an errorem potius corrigas tuum. Si enim non est hominibus lib. arbitrium, quomodo possunt seruare aut non seruare mandata dei? Nunquid ignis potest tendere & non tendere sursum? Cur deus hominibus, præcepta seruantibus promittit bona, non seruantibus uero minatur mala? Cur non similiter bene promittit igni tendenti sursum, & male minatur lapidi cadenti deorsum? Aut cur non punit lapidem qui sursum non tendit? Certe

EX TERTIO LIBRO REGVM.

dit? Certe, si nihil est uoluntarium, sed omnia eueniunt
necessario, non uideo, cur deus hominem auertentem
peccantemq; puniat, potius quàm lapidem deorsum
cadentem, etiam si millies iaciatur sursum. Presertim
cum tu dicas, quòd natura impij sumus, nec possit pec-
catum odisse natura. Quòd enim à natura inest, qua
quæso æquitate punitur? Cur igitur punitur homo pec-
cans potius quàm lapis deorsum cadens, cum tua sen-
tentia sic ferat utriusq; natura.

Merito igitur ei ei debes, ut hostis humani generis, Phil. facit
è cætu hominum, qui hominum conditionem longe de hominē la-
teriore facis quàm lapidis. Quid ita? quia lapis na- pide peio-
tura grauis est, & non punitur. Homines autem, per rem.
dogma tuum prædurum ac planè lapideum & insen-
satum, natura impij sunt, & puniuntur. Lapis absq;
culpa & pœna deorsum cadit necessario. Homo autē
per te necessario peccat, & incurrit per hoc non mō-
do culpam, sed & pœnam. Hæcine est bonitas crea-
toris? Hæcine iusticia dei? O monstrificum Manichæi
partum, qui adeo malum & iniquum facit creator em
in sua creatura, atq; adeo turpem deum in sua imagi-
ne. Quid enim peius quàm necessario malum appet-
ere & facere? Quid iniquius, quàm creare hominem
natura impium necessarioq; peccantem, eumq; sic cre-
atum punire? Non enim habet homo naturam suam
à seipso, sed à deo creatore. Ipse enim fecit nos, & nō

Psal. 99.

D 151

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ipsi nos. Quod si est (ut ais) homo natura impius, nonne multo turpior est imago dei homo quam lapis? Nō enim natura impius est lapis. Hec in fœlicem hoc Manichaico fœtu Germaniam, quā te det pigetq; ac pudet me huius disputationis & pistri. Utinam ex rebus humanis ablatus & delictus esset liber tuus, ne opus esset hanc meā responsionem adde. Ut uero adā, improba certe necessitas expostulat. Ne scilicet credant exteræ Nationes, ad quas liber tuus, tot milibus toties excusus, peruenit, omnes Germanos pariter insanire tecum. Et ne iuuenius nostra tot blasphemijs hæresibusq; tuis se recte imbuat. Pium deniq; est & honestum, asserere qualicunq; responsione à malitia & iniquitate deum, à bestiali lapideaq; conditione hominem, atq; à turpitudine naturalis impietatis imaginem dei. Ecce iam tempus est, tertium producere testem, licet secundi testis dictum tertium nondum examinauerim per ullos articulos. Vbi autem ad ista qualiacunq; responderis, latius nobis differendum erit.

EX LIBRO PSALMORVM

TESTE III.

CUr tu ex Psalmis nullum tibi fumum conquisueris, nescio equidem. Scio autem, uel ex uno hoc Psalmorum libro, supra mille, contra bestialitatem tuam, testimonia, qualia tu in breuibus uersiculis hemistu, hisq; commendicare soles, haud diffi-

coulter

EX QVARTO PSALMO.

multe erui ac produci posse. Volebam tibi mox primi
Psalmum totum obijcere, in quo ut plurimū a & pul-
cherrima sunt contra sententiam tuam dicta. Cū uero
sacri Doctores exponant eum potissimum de Christo
ad cuius perfectionem reliqui homines non pertingūt
ideo consulto illum omitimus. Ne queraris te Christi
uoluntate uirtutibusq; premi. Et memini me ante ali-
quot annos uidisse pulcherrimum in hunc Psalmum
Erasmi nostri Commentarium, ex quo nec pauca nec
inepta, contra errores tuos, testimonia proferri que-
ant. Libet igitur nunc eum tibi opponere Psalmum,
quem quottidie per uniuersam ecclesiam dei aut legūt
aut cantant primo loco in Completorio consecrati sa-
muli famuleq; Christi.

At argo Dauid Psalter Dei. Cū inuocarem, exau-
diuit me Deus iustitiæ meæ, in tribulatione dilatasti
mibi. Glossa interlinearis. Quasi dicat. Conuertimini
& deus uos exaudiet sicut me. Ego enim de iniustitia
ad iustitiam me cōuertens, inuocaui & exauditus sum.
Tu uero dicis Philippe, Non habet homo lib. arbitri-
um, quo se à peccatis conuertat, nec potest peccatum
odisse eius natura. Quomodo igitur inuocet, aut quo-
modo exaudiat cum Deus? At Dauid. Deus iustitiæ
meæ. Et Paulus. Reposita est mihi corona iustitiæ. Itē
Christus ad discipulos. Nisi abundauerit iustitia uestra
plus quàm scribarū & phariseorum, non intrabitis

Psalm. 4.

2. Timo. 4.
Matth. 5.

D 2 in

in regnum caelorum. Tu uero dicis. Opera, quae iustificationem consequuntur, quia fiunt in carne adhuc impura, sunt & ipsa immunda, peccataque uenialia, licet a spiritu Dei proficiantur. Et furiosus magister tuus ait. In omni opere bono iustus peccat. Item. Opus bonum optime factum, est peccatum ueniale. & hoc, secundum misericordiam Dei. sed mortale peccatum secundum iudicium Dei. Respondi ego ad has impias falsasque insanas uestras, non nihil in superioribus. Hic cum iustae (quae utique proprium deponeret librum) responsioni non sit locus, satis fuerit, opposuisse uobis Psalmum. 25. In quo ait Dauid. Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Item. Lauabo inter innocentes manus meas. Item. Pes meus stetit in directo. Quod si ad ista non attenditis, attendite saltem ad dicta Esae (in cuius uno dicto omnis pro modo fidei stat insania uestra) quae mox in primo capite ponit. Si fuerint (inquit) peccata uestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur. Et si fuerint rubra quasi uermiculus, uelut lana alba erunt. Item. Si uolueritis & audieritis me, bona terrae comedetis. Quod si nolueritis, et me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit uos. Quid quaeso apertius pro uoluntate liberoque arbitrio nostro dici queat? Subdit Euangelicus uates. Quo modo facta est meretrix ciuitas fidelis & plena iudicij? Iustitia habitauit in ea, nunc autem homicida. Item ait dominus. Conuertam manum meam ad te, & excoquans

Luth. in dscr. art. 31.
& 32.

Psal. 25.

Esai. 1.

EX QVARTO PSALMO.

quam ad purum scoriā tuam, & auferam omne stah-
num tuum, & restituaui iudices tuos ut fuerunt prius
& consiliarios tuos sicut antiquitus. Post hæc uocaberis
ciuitas iusti, urbs fidelis. Syon in iudicio redimetur
& reducent eam in iustitia. Istud Philippe uaticinium
impletum ne est per Christum, an uero alium cum Iu-
dæis Messiam, per quem impletur, expectas?

Cum igitur non solum David, sed etiam Christus,
Paulusq; & Esaias, & quis non? confiteantur in homi-
nibus iustitiam esse. Cur uos omnia opera hominum,
quamlibet sanctorum, dicitis esse peccata, & quidem
mortalia secundum iudicium dei? Quid, quod infantiæ
uestre sibiipsis stolidissime contradicunt, ut contradi-
cendi labore nobis minime sit opus? Tu enim dicitis, o-
pera iustificationem consequentia sunt peccata & im-
munda. At bene sequitur, si sunt peccata, ergo non cõ-
sequuntur iustificationem. Peccatum enim (teste Ioan-
ne) iniquitas est. Item Magister tuus dicit. In omni ope-
re bono iustus peccat. At bene sequitur, iniuste facit q;
peccat. Iustus autem in bono opere non facit iniuste,
ergo tum non peccat. Omnis enim (inquit idem Ioan-
nes) qui facit peccatum, & iniquitatem facit. Item om-
ne peccatum est opus malū. Quomodo igitur opus
bonum est peccatū? Atq; ut maior sit uestra stultitia,
dicitis. Opus bonū optime factum est peccatū. Quid
ergo est opus malum pessime factum? nunquid hoc ius-
tus est aut iustitia? Quem igitur non tedeat uobiscum

D 3 disputare

Dicta Lut.
contraria se
bipsis.

1. Ioan. 3.

ut supra

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

- ut supra. disputare? Filioli (inquit Iohannes) nemo uos seducat. Qui facit iustitiã iustus est, sicut & ille iustus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. Sed redeamus ad Psalmum nostrum.
- Rom. 5. Ait Dauid. In tribulatione dilatasti mihi. Sic et Paulus dicit ad Roma. Gloriamur in spe gloriæ filiorum dei non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem probatio uero spes, spes autem non confundit. Sic alibi & Dauid ait. Probasti cor meum, & uisitasti nocte, igne me examinaisti, & non est inuenta in me iniquitas. Vos autem sapientia uestra bestiali disputatis, etiam in craticula Laurentium, & in cruce Petrum & Andream peccassc. Item conformiter ad psalmum nostrum ait Iacobus Apostolus. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes uarias incideritis, scientes, quod probatio fidei uestrae patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Vos autem canina uestra Theologia, quamlibet leuem aut subitanam carnis tentationem facitis peccatum, quantũcunq; resistat illi ratio seu mens uestra. Immo eo nos insanae peruenisse dicit insanus tuus magister, ut etiam libidinem ineuitabilem sanctorum parentum, dum generant, defectum uocemus, & non peccatum proprie dictum.

Luth. in asser. art. 2.

Miserere

EX QVARTO PSALMO.

Miserere mei, & exaudi orationem meam. Quo- Psal. 4.
modo autem hic dicit, Miserere & exaudi, cum iam
dixisset, Exaudiuit & dilatasti? Respondet Hierony-
mus in hunc modum. Licet mihi auxilium tuleris, &
in tribulatione dilataueris mihi, tamen ego misericor-
dia tua semper indigeo. Breuius glossa ordinaria. Mi-
sertus (inquit) de iustitia & dilataatione. Itē miserere
contra miseriae huius uitae. Itē Lyranus expositor. Mi-
serere (inquit) in futuro. sicut fecisti in praeterito. Be-
neficiū enim obtentum praestat fiduciam ad aliud ob-
tinendū. At haec omnia essent uana, si cuncta (uti tu pe-
cudes Lutherinas doces) necessario euenirent. Itaq;
per te nō opus est oratione, quia necessario miseretur
& exaudit Deus. Alioquin non euenirent (quod & ue-
rum est) omnia necessario.

Filij hominū, usq; quo graui corde: ut qd diligitis uani-
tatem, & queritis mendaciū? Hic per energiam (ine-
quit C. ssiodorus) alloquitur Ecclesia genus humanū,
ne in culturis demomorū grauius errore permane-
at, quatenus pro ipso exaudiri possit fusa precatio.
Alioquin irrita pro se reddidit uota supplicantiū, quis-
quis non reliquerit consortia peccatorū. Tu uero Phi-
lippe, non solum uota, precesq; sed & bona opera no-
stra, irrita atq; etiam mala & peccata facis. Et uelut
inimicus humani generis, dicis illud Dauidicū. At ora-
tio eius in peccatum, & diabolus stet à dextris eius. Psal. 108.

D 3 Item

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Item glossa interlinearis ait, Filij hominum, qui uti ratione debetis. Tu autem ita male faues rationi hominū ut eam uel maxime carnē remq; perniciosam esse scribas. An non igitur diaboli potius quā hominū filius dicaris? Quemadmodū enim ratione & intellectu suo ubiq; abutitur diabolus, ita & tu, non modo ratione tua pessime abuteris, sed etiam aliorū hominum rationem damnas, & deum in imagine sua impie suggillas & uituperas.

Ait Dauid. Usq; quo graui corde? Addit nobilis Cassiodorus. Merito eos diutius graues corde fuisse dixit, qui post ueritatis prædicationem adorare magis elegerunt idola falsitatis. Tu autē in corde tuo dices, credo hic, neq; Dauid, neq; Cassiodorus hic recte loquuntur. Quid ita? quia Christianus (inquies) agnoscit, nihil minus in potestate sua esse, quā cor suum. Non recte igitur increpat de graui corde filios hominū Dauid, cum in potestate sua cor suum non habeant. Cūq; nulla sit (inquies) uoluntatis humane libertas, sed omnia eueniant necessario, male dicit Cassiodorus, eos diutius graues corde fuisse, qui elegerunt magis idola falsitatis, quā Deum uerū adorare. Quia ubi necessitas est, ibi uoluntatis libertas & electio locū nō habēt.

Vanitas &
mendaciū.

Ait ulterius Dauid. Ut quid diligitis uanitatem & queritis mendacium. Addit Cassiodorus. Vanitas nomen est quidem generale uiciorum. Sed illud proprie

nam

EX QVARTO PS ALMO

vanum dicitur, quod à Deo probatur alienum. Et mendacium istud idola significat, quæ tale nomen merito susceperunt, quia contra dignitatem ueritatis erecta sunt. Sic & Esaias dicit. Adorantes uana & falsa, misericordiam tuam dereliquerunt. Arguuntur itaq; illi, qui idolorum turpissimo amore flagrabant. Et sub increpatione pronuntiandum est, ac si diceret. Quare uanitatem diligitis qua peritis? Diligere enim debemus proficua, non noxia. Queritis mendacium, quod utiq; non appetere, sed refugere deberetis. Tibi autem Philippe uidebitur uterq; homines iniuste arguere, quia ad diligendam uanitatem mendaciumq; putas hominem natum esse. Ais enim sicut in igni est genuina uis qua fertur sursum, ita est in homine natua uis ad peccandum. Ais nos naturam impios & mendaces esse, ais omnes homines semper esse reuera peccatores semperq; peccare. Male igitur tua sententia increpat hic homines uanitatem mendaciumq; diligentes Dauid. Negas enim uim esse ullam in homine, quæ serio adfectibus aduerfari possit.

Et scitote, quoniam mirificauit dominus sanctum suum, dominus exaudiet me cum clamauero ad eum. Permanet (inquit Cassiodorus) in increpatione salutari, ut ad ueræ religionis affectum, corda dementium explosa prauitate conuertat, pronuntiâs illis ueritatis arcanum, ut incarnationem sanctam uenerabiliter

D s suscipere

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

suscipere non recusent. Sanctum suum dicit dominum
Christum. Tu uero Philippe omnem increpatione ne
cessitate humanorum actuum irritam facis, nec finis pec
catores corda conuertere ad deum, quæ in potestate
sua, te iudice non habent. Nec unquam possunt prauitatem
si tibi creditur, explodere, cum in omni opere
quãtũlibet etiam uirtuoso, mortaliter peccent. At lon
ge aliter nos docent sancti Prophetæ. Aut enim Esaias.
Ezech. 18. uester. & assumam uos. Item Ezechiel. Conuertimini
& agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus ue
stris, & non erit uobis in ruinam iniquitas. Projicite
à uobis omnes iniquitates uestras, in quibus præuari
cati estis, & facite uobis cor nouum & spiritum nouum
& quare moriemini domus Israël? quia nolo mortem
morientis, dicit dominus deus. Reuertimini & uiuite.
Tu uero dicis peccatoribus. Conuerti non potestis
non est uobis ulla uis affectibus resistendi. Iniquitas est,
quicquid agitis, quicquid facitis, male dictæ arboris
male dictus fructus est. Nihil minus, quàm cor uestrum,
in potestate habetis, omnia necessario eueniunt, neces
sario peccatis in omni opere uestro, quomodo igitur
ad deum conuerti potestis? At infinite sunt increpati
ones exhortationes s; Prophetarum Christi; & Pau
li, quæ longe aliter sonant. Proinde nihil tu ex impietati
bus

Esaiæ 46.

Hiere. 3.

Ezech. 18.

Impie uo
ces Philip.

EX QVARTO PSALMO.

bus istis consequeris, nisi ut habearis animarū subucr-
 for, prædo uoluntatis, præco peccati, hostisq; humane
 salutis. At Daud. Dominus exaudiet me, cum clama- *Psal. 4.*
 uero ad eum. Cassiodorus exponendo dicit. Id est, cum
 bonis operibus diuinitati supplicauero. Ipse enim cla-
 mor est, qui tacitus ad deum peruenit, & exaudiri fa-
 cit eos, qui bonis operibus constanter insistant. Tu ue-
 ro omnia opera hominum, etiā sanctorum, etiam opti-
 me facta, dicis esse peccata, dicis putere uirtutes mora-
 les, dicis pollutum menstruo pannum iustitias sancto-
 rum.

Irafcimini & nolite peccare, quæ dicitis in cordi-
 bus uestris & in cubilibus uestris compūgimini. Veni-
 alis est (inquit Cassiodorus) ira, quæ ad effectū suæ in-
 dignationis non peruenit. Sicut scriptū est. Melior est *Prouer. 16*
 qui uincit iram, quàm qui capit ciuitatem. Tu uero di-
 cis, nulla est uis in homine, quæ adfectibus resistere *Vincenda*
 possit. At multo melius, dicit hic glossa ordinaria. Si *ira.*
 motus surgit animi, qui non est in potestate, non ei con-
 sentiat ratio. Quod si possumus irascendo non pecca-
 re, multo magis possunt non peccare sancti, dum orāt,
 laudāt aut cōfiteantur deum, aut dum iuuant proximū
 eleemosynis alijsq; pijs studijs obsequijsq; & exēplis.
 Christus enim dicit. beati mites, beati pacifici, beati q *Matth. 5.*
 persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nusq;
 autem dicit. Beati iracundi, beati rixantes, beati qui
 persecu

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

persecutionem faciunt. Quare falsum est, quod dicitur,
iustos in omni opere bono peccare. Falsum item, affe-

Prover. 16. Etus in potestate nostra non esse. Nam teste Salomone
Roma. 12. iram uincere possumus. Et Paulus ait. Noli uinci à ma-
lo, sed uince in bono malum.

Seneca in li. bro. 2. de ira. Item Seneca. Nihil est (inquit) tam difficile & ardu-
um, quod non humana mens uincat, & in familiarita-
tem perducatur assidua meditatio. Nulliq; sunt tam fe-
ri & sui iuris affectus, ut non disciplina perdometur,

Vis mentis humanæ. quodcumq; sibi imperauit animus, obtinuit. Quidam
ne unquam riderent, consequuti sunt, uino quidã, alij
uicere, quidam omni humore interdixere corpori-
bus, alius contentus breui somno, uigiliam inde fatiga-
bilem extendit. Didicerunt tenuissimis & aduersis su-
nibus currere. Et ingentia uixq; humanis toleranda ui-
ribus onera portare. Et in immensam altitudinem mer-
gi, ac sine ulla respirandi uice percepti maria. Nulle sunt
alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tran-
scendit, ostenditq; nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mēs
patientiam indiceret. Istis, quos paulo ante retuli, aut
nulla causa pertinacis studij, aut indigna merces fuit.
Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum pre-
mium expectat, felicitis animi immota tranquillitas?
Quantum est, effugere maximum malum iram, & cū
illa rabiem, seuitiam, crudelitatem, furorcm, & alios
comites affectus eius? Non est quod dicas, excidi non
posse

Comites
iræ.

EX QVARTO PSALMO.

posse, sanabilibus egrotamus malis, ipsaq; nos, in re-
ctum genitos natura, si emendari uelimus, iuuat. Hæc
& id g' nus multâ pulcherrime per tres libros de ira
scripsit Seneca, temporibus Pauli Apostoli. Quæ pro-
fecto nō solum rationi sed & scripturæ multo magis
consentanea sunt Philippe, quàm bestialitates tuæ de
affectibus.

Quod si iram uincere (ut ostendimus) homo po-
test, quanto magis alios affectus ratione animiq; mode-
ratione perdomabit & uincet? Cæteris enim aliquid
quieti placidq; inest, iræ autem affectus totus concita-
tus & in impetu est, & nullus affectus est, in quē non
ira dominetur. Amorem ardentissimum uincit. Trans-
foderunt itaq; (ut idem refert Seneca) amata corpora
& in eorum, quos occiderant, iacere complexi-
bus. Auaritiam, durissimum malum minimeq; flexibi-
le, ira calcauit. Adacta opes suas spargere, & domū
rebusq; in unum collatis iniicere ignem. Sed hæc pro-
lixius quàm necesse est.

Sunt & aliæ huius uersiculi expositiones, quas re-
ferre longum foret. Inter quas hæc memorabilis est,
ut irascamur præteritis peccatis, ut præsentem nequi-
tiam possimus effugere. Delicta enim recētia (inquit
Cassiodorus) declinare non possumus, nisi uctustā lau-
dabil execratione dānemus. Quid est enim aliud præ-
nitere, nisi ut a se sibi, ut horreat quod fecit, & crucia-

Cassio. su-
per Psal. 4

tus

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ius à se exigat, ne iudex potius iratus affligat? Tu uero Philippe eusmodi poenitentiam ficticiam dicis, ne gasq; hominē naturamue odio habere posse peccata.

Sacrificate sacrificium iustitiæ & sperate in domino. Sic & in posterioribus psalmis ait. Immola deo sacrificium laudis, & redde altissimo uota tua. Item. Sacrificiū laudis honorificabit me, & illiciter est in quo ostendam illi salutare dei. Item. Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Sic Ecclesiasticus dicit. Sacrificium salutare est, attendere mandatis & discedere ab omni iniquitate. Sic in Marco ait ipse dominus. Diligere proximum sicut seipsum, maus est omnibus holocaustomatibus & sacrificijs. At uos boni uiri, nō solum prophetis & conspurcatis nobis ista laudis iustitiæq; et poenitentiæ pia mundaq; & salutaria sacrificia, dum dicitis, omnes homines semper peccatores esse, & in omni opere semper peccare, & sanctorum iustitias esse pānum menstruo pollutum, poenitentiamq; contribulatiū spiritus fictitiā esse, sed & sanctissimum mundissimumq; ac efficacissimum Liturgiæ seu missæ sacrificium indignissimis modis contaminatis, irridetis, detestamini pentusq; tollere de medio conamini.

Hæc enim sunt Gyantica uerba spurcissimi magistri tui, in sceleratissimo libro de abroganda Missa. Prorsus inauditum (inquit) monstrum est sacrificium istud

Psal. 49.
eodcm.

Psal. 50.
Eccl. 35.

Marci. 12.

Verba
Luth.

EX QVARTO PSALMO.

istud Papisticum, ut scire ipse Papa cū suo corpore toto non sit & que monstruosus. Totū nos uoramus, & totum deo offerimus. Hoc est tantum dicere, Neq; uoramus si offerimus, Neq; offerimus si uoramus. Et ita, dum utrūq; facimus, neutrū facimus. Quis audiuit unquam talia? Hec sacrilegus Christi & Ecclesie Dei uiligator, harpyiaq; obscœnissima, que sacratissimā domini mensam tā horrendis fœditatibus rostro fœtidissimo sic pollut, et Deo offerri negat, quōd ab eo accepimus. Quid autem boni habemus quod non accepimus? Quid ergo diræ & cucullatæ huic Celeno respondeat? Breuitas expetita hoc satis esse modo iubet, quōd ait sapiens. Da altissimo secundum donatum seu datū

etis, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum. Quoniam dominus retribuens est, & septies tantū retribuet tibi. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Signatū est super nos lumen uultus tui domine, dedisti letitiā in corde meo. Ex his multis estis & uos Lutherani, q; homines natura malos, impiosq; & mercedaces facitis, sugillantes rationē, liberumq; arbitriū brutaliter abnegātes. Atq; ut tu Philippe eiusmodi bestialitatū antesignamus sis, ita scribis de peccato mortali. Est (inquis) mortale peccatum omne opus hominis qui non est in Christo, quia male arboris, nempe carnis, malus fructus est. Adfectus autem carnis mors est, ad Rom. 8. Item adfectus carnis inimicitia est ad uersus

Verg. 3. lib.
Aeneidos

Eccle. 35.

Phil. Mel.
de lo. cōmū
nib.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

uersus Deum. Item, qui in carne sunt, deo placere non possunt. Quibus locis necesse est, ut carnem interpreteris de tota hominis natura, adeoq; de præstantissimis naturæ uiribus. Immo nõ alia pars hominis magis caro est, quàm suprema uis, ratio, quòd in illa proprie sit ignorantio & contemptus dei, incredulitas & hoc genus fonticæ pestes, quarum fructus & opera sunt omnes sanctiões humane. Cõtra, uenialia peccata sunt omnia sanctorum opera, nempe, quòd per misericordiam Dei credentibus condonentur. Hæc tibi, & paulo superius. Humana (inquis) ratio nec timet Deum, nec credit ei, sed est prorsus ignorans dei, & contemptrix, iuxta Psal. Dixit inspiens in corde suo, non est deus. Et quia cor humanum prorsus est ignorans Dei, ideo ad sua cõsilia & ad suas cupiditates deflectit, & sese sibi pro deo erigit. Item, quom cor humanum Deus per legem sensu peccati confundit, nondum nouit Deum, nempe bonitatem eius non cognoscit, ideo odit uelut carnificem. Et rursus aliquanto superius. Nunc (inquis) philosophica impietate, impijs Poetarum ac Oratorum sententijs, naturæ impietas excitatur.

Dignitas
hominis.

Gen. 1.

Hæc & id genus innumera, Marcionica, Manichæica, blasphemica, Cryptica, & ut uno uerbo dicam, Lutherica dicta in isto tuoli bro pertractas, quibus friuole sacre scripture loca plerunq; accommodas. Sed audi, quid tibi dicant scripture. Faciamus (inquit Deus

atq;

EX QVARTO PSALMO.

atq; adeo superbenedicta trinitas hominem ad imaginem & similitudinem nostrā, ut presit piscibus maris &c. Et Psalmista. Quid est (inquit) homo, quod memor es eius aut filius hominis quoniam iustas eum? Minus enim paulo minus ab angelis, & quæ sequuntur conformiter ad dei sententiam in Genesi. Et ne dicas, ea bona hominem cuncta perdidisse per lapsum, ita scribitur rursum in Genesi. Benedixitq; deus Noe & filijs eius, & dixit ad eos. Crescite & multiplicamini, & replete terram, & terror uester ac tremor sit super cuncta animalia terre, & super omnes uolucres cæli cum uniuersis quæ mouentur super terram. Oēs pisces maris manu uestræ traditæ sunt. Et longè post ait Psalter noster. Signatum est super nos lumen uultus tui domine. Addit Augustinus. Hoc lumen esse totius mundi & uerum hominis bonum, quo signatur, ut denariis imaginem regis. Quod glossa ordinaria in creatione quidem rationem. In recreatione uero gratiæ esse, pulchre distinguendo definit. Et glossa interlinearis tam uenuste quàm breuiter sic exponit. Signatum, id est, impressum rationi, qua ei similes sumus, ut sigillu cera. Et Lyrensis expositor. Lumen (inquit) naturale intellectus humani, quod est quædam impressio diuini luminis, eo quod homo secundum partem intellectiuā est ad imaginem dei, sufficienter ostendit quæ sunt opera uultus.

Psal. 8.

Gene. 2.

Psal. 4.

Signatus est

per nos lumen.

E Quod

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

2. Corin. 3.

A nobis
quasi ex no
bis.

Capit. 8.

Quod si huic confesi in obijcias illud Apostoli, Fi
ductam autem talem habemus per Christum ad dei m
non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis,
quasi ex nobis. sed sufficientia nostra ex deo est. Audi
quid ipse respondeat. A nobis quasi ex nobis. Quasi
dicat. Licet enim agam aliquid per lib. arbitrium. non
tamen ex me. quia lib. arbitrium non est causa suffici
ens boni operis sine diuina motiõe. Et sic (inquit) lib.
arbitrium saluat Apostolus. cum dicit. A nobis. Et gra
tiam dei commendat. cum dicit. quasi ex nobis. Et sic
tollitur duplex error. Vnus illorum (inter quos & tu
nunc Philippe simul cum Onepago magistreg; tuo
damnabiliter existis) qui dixerunt. lib. arbitrium mi
hil agere in meritorio opere. sed totũ esse à deo. quia
taliter non esset remunerandum. Alius est error Pela
gy. dicentis. quòd inchoatio boni operis est à nobis. cõ
summatio autem à deo Qui tollitur per hoc. quod hic
dicitur. quòd in bona cogitatione deus operatur. Prin
cipium autem boni operis ex parte nostra est cogita
tio ipsa. Motio autem primi mouētis requiritur in mo
uentibus secundis. Qui disponit omnia suauiter. Pro
pter quod mouet omnia. ad fines suos consequendos.
secundum conditionem naturæ ipsorum. Et ideo illa.
quorum natura est ut sint libera uoluntatis. libere mo
uet ad actus suos. scilicet creaturas rationales. Alias
non libere. Et accipitur hic libere & non libere. pro
ut motus

EX QVARTO PSALMO.

in motus est in creatura. Quia prout à deo è, libere fa-
cit quicquid facit. Hec Nicolaus de Lyra ad dictū A-
postoli.

Quod si longior grauiorq; (satis enim duriter tibi
ulcus tangit) uideatur tibi ista illius responsio, accipe
breuiores à nobis. Primo. Non loquitur ibi Paulus de
lumine naturæ rationis humanæ, sed de lumine gra-
tiæ. Ait enim. Quoniã epistola estis Christi, ministra
tà à nobis, & scripta, non atramento, sed spiritu dei
uiu. Deinde lumen gratiæ non tollit, sed adiuuat & il-
lustrat lumen naturæ. Tertio. Conatus humanus mo-
tum auxiliumq; dei non respuit, sed uenerabiliter ad-
mittit & assumit. Quarto. Causa secunda non exclu-
dit, sed uel pœnitissime includit influentiam causæ pri-
mæ. Vti pulcherrime declarat Author libri causarum
in primo capite. Cum igitur deus sit prima causa rerū
omnium, cur excludat eius motionē auxiliumq; in opē
ribus bonis uoluntas nostra? Quinto. Non repugnat
libero arbitrio neq; naturæ lumen rationis humanæ
neq; supernaturale lumen gratiæ diuinæ, sed conatū
eius adiuuat, operationemq; ipsius in bonum dirigit,
Nam & ratio ad optimas res (ut in Ethicis tradit Ari-
stoteles, & in Tusculanis Cicero, alijq; authores pro-
batissimi quiq; inuuit, seu (ut uulgaris habet interpre-
tatio) ad optima deprecatur.

2. Cor. 3.

Arist. 1. E-
thi. circa fl
nen.

Falsum est igitur & impium, quod tu dicis Philip-

E 2 pc.

Affectus pe. præstantissimas naturæ humanæ vires, & supremam uim hominis, quæ ratio dicitur, esse carnem, de qua Apostolus dicat. **Affectus** carnis mors est, & inicitia aduersus deum, & qui in carne sunt, deo placere nõ possunt. **Roma. 8.** Grauißima profecto est hæc & in deum (qui ad imaginem suam hominẽ fecit) blasphemia, & in genus humanum contumelia. Nec paruum scelus est, tam atrocem iniuriam sacrilegate meritate referre in Euangelicam tubam Christi; organum Paulum, uelut authorem. Carnem enim uocat Apostolus, non supremam uim hominis, mentem aut rationem, sed corpus & membra nostra ex Adæ præuacatione insecta & corruptioni obnoxia. Atq; etiam sensuilitatem & animales affectus turpiaq; desideria, quæ militant aduersus animam & menti seu rectæ rationi (quam ipse nõ raro spiritum uocat) repugnant. Ita enim ait paulo ante, in capite. 7. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem, uideo autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. igitur ego ipse mente seruo legi dei, carne autẽ legi peccati. Vide ne iam, Carnalis Theologe, apud Apostolum longe aliud esse mentem, & aliud carnem? Quod si ulla adhuc frons tibi reliqua est, non poteris profecto non erubescere, ubi uideris à me produci Ethnicos, qui multo rectius atq; ad doctrinam Christi & Pauli conformius, quàm tutiusq; tot impietatum magister, scripserunt.

Ecce

EX QVARTO PSALMO.

Ecce tibi uerba Mercurij Trismegisti in Pimãdro. Mer. Tris-
 Quoruitis mortales ebrij? qui merum ignorantia cõ meg. textu
 bibistis, cum id ferre nequeatis euomite, uiuite sobrij, septimo.

oculis mētis inspicite. Respire iam, respirate, ad fon-
 tē uitæ recurrite, illumq; , qui uos introducet in adytū
 ueritatis, capeßte. Ibi fulgidum lumen, nullis immi-
 xtum ten:bris, ibi nullus ebrietate delirat, sed omnes
 sobrij uigilant, atq; mentis oculis eum, qui uideri uult
 acutius intuentur. Is nec auribus percipitur, nec cerni-
 tur oculis, neq; sermone profertur. Sola mēs eum pro-
 spiciat. Sola mens predicat. In primis autem oportet ue-
 stem, quam circumfertis, exuere, indumentum insci-
 tiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis uinculū,
 uelamē opacum, uuam mortem, sensitiuum cadauer,
 sepulchrum circumuertile, domesticum deniq; furē,
 qui dum blāditur, odit, dum odit, inuidet. Ad seipsum
 se deorsum raptat, ne forte conspiciens ueritatis deco-
 rem atq; proximum bonum, huius oderis prauitatē.
 Nōne sunt hæc Philippe multo magis honesta, dictisq;
 Pauli atq; etiã Christi & Prophetarū consona, quã
 turpitudines & bestialitates tuæ carnalissimæ? Sunt
 illius uiri & alia id genus dicta quã plurima & pul-
 cherrima, quæ hic commode referrī non possunt.

Quid caro
 seu corpus

Pauca autem producam ex Aristotele, cuius tu do-
 ctrinam in uniuersum quãdam esse libidinem rixandi
 tam falso quã stulte dicis, ut uideãt complices quoq;

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Arist. 10. li.
Ethi.

Fœlicitas
mentis.

tui, quare cæca temeritate ubiq; ueritatem oppugnes,
posteaquam furiosicuculli dedititius ac uernula factus
es. Is igitur in ultimo libro Ethicorum in hunc modum
de mente ac suprema ui hominis eiusq; operatione &
fœlicitate acute disserit. Quod si fœlicitas (inquit) ope-
ratio est per uirtutē, consentaneum est rationi, per
eam esse, que est prestabilissima. Hæc autem eius fue-
rit quod est optimum. Siue igitur mens sit hoc siue ali-
quid aliud, quod quidem natura dominari uidetur ac
imperare, & animaduersionem habere de honestis di-
uinsq; rebus. Aut quia diuinū & ipsum est, aut quod
eorum, que sunt in nobis, est diuinissimum, huius ope-
ratio per uirtutem propriam ipsa fœlicitas fuerit be-
atitudoq; perfecta. Dicitur est autem ipsam esse con-
templationem. Atq; consentaneum hoc & antea dictis
& ueritati uidebitur esse. Hæc enim operatio presta-
bilissima est. Quippe, cum & mens sit eorum que in
nobis insunt prestantissimum, & ea, circa que mens
uersatur, cognoscibilem prestabilissima sunt. Est præ-
terea continua maxime. Nam contemplari magis con-
tinue quàm agere quoduis possumus. Arbitramur
præterea fœlicitati uoluptatem admixtam esse oportere.
Iocundissima autem operationum uirtutum est
ea haud dubie, que per sapientiam prodit. Itaq; philo-
sophia mirabilis tum puritate, tum firmitate uolupta-
tes habet. Atq; consentaneum est rationi, scientibus,
quàm

EX QVARTO PSALMO.

quàm querentibus, oblectamentum ipsum iocundius esse, ipsa quoq; sufficientia maxime fuerit in contemplatione.

Et paulo post. Talis autem (inquit) uita superat hominis naturam. Non enim hoc ipso, quo homo est, ita uiuit, sed quo est quid in ipso diuinum. Quentum igitur hoc ab ipso composito differre, tãum & huius operatio distat ab ea, quæ à uirtute alia proficiscitur. Quod si mens diuinum ad ipsum hominem est, & uita, quæ ab hac manat, diuina est, respectu ipsius uitæ humane. Oportet autem, non quemadmodum mouent quidam huiusmodi nos sapere, cum simus homines, aut mortalia cum simus mortales, sed, quo ad fieri potest, immortales nos ipsos facere, cunctaq; efficere, ut ea uita uiuamus, quæ ab eo manat, quod est eorum, quæ in nobis insunt, prestabilissimum. Nam tamen si parum est mole, ut tamen & precio multum omnibus antecellit. Videtur autem & unusquisq; hoc esse, siquidem præcipuum est & melius. Absurdum igitur esset, si non suã, sed alicuius alterius expeteret uitã. Id insuper (inquit) quod dictum est antea, nunc etiam accommodabitur, Quod est enim natura unicuiq; proprium, id optimũ unicuiq; & iocundissimum est. Et homini igitur ea uita, quæ ab ipsa proficiscitur mente, siquidem maxime hoc est homo, hæc ergo est & foelicissima uita. Hec ibi Aristoteles.

E 4 Quid

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Qualis Phi
lip.

Quid autem hic uides Philippe rixosum? quid car-
nale? quid animale? quid deniq; (ut ubiq; clauitas &
calumnaris) impium? inspicere te ipsum. Quis enim te
in scribendo rixosior? quis te carnalior, cuius & supre-
maratio caro est? quis animalior te, qui negas ullam
in te uim esse, quæ ad seclibus resistere queat? quis po-
stremo magis quam tu impius, cum nil nisi meras im-
pietates per totum librum tuum effutias? Nec te scri-
pturæ, quas sacrilego ausu ad impietates detorques,
excusant, sed magis impium scelestumq; testantur &
incusant, quod sacris adeo prophane impudenterq; et
impie abuteris, ingrauis iuxta deo, Ecclesie, nature,
hominibusq; qui lumen gratiæ, quod in bapismo con-
sequutus es a deo, per Heresim abiicisti, Ecclesie sa-
cramenta calcasti, Naturale lumen rationis in carnem
demutasti, ac uniuersum genus humanum brutis lapi-
dibusq; & truncis peius infœliciusq; (ut supra osten-
dimus) lingua maledica fecisti.

Vita cõtem-
platiua.

Lucæ. 10.

Ioan. 17.

Certe quæ hic ex Aristotele recitauimus, non solũ
rationi, sed & Christi Pauliq; dictis consentanea sunt
Nam & Christus actiue uitæ contemplatiuam prætu-
lisse uidetur, quando dixit hospiti sue. Martha Mar-
tha sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum
est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ
non auferetur ab ea. Similiter, quando dixit ad patrẽ
suum. Hec est autem uita æterna, ut cognoscant te solũ
dicentes

EX QVARTO PSALMO.

deum uerum, & quē misisti Iesum Christum. Et quid est aliud interior homo quā mēs, & suprema uis ratio. Quando dicit Paulus ad Roma. 7. Condelector legē dei secundū interiorem hominem? Statim enī in hoc per seipsum declarat: subiungens. Video autem aliam legem in membris meis, & pugnantē legi mentis meae. Item ad Ephesios. Ut det uobis secundum diuitias gloriae suae uirtutem, corroborari per spiritum eius in interiori homine. Non sanē loquitur hic de carnis ab intra uersibus, sed de mente recta q̄; ratione. Nam paulo post ita subdit. Renuamini autem spiritu mentis uestrae, & induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis.

Fateor equidem, Aristotelem de hac mentis seu interioris hominis renouatione, quae per gratiam Christi fit, non scripsisse. Non enim habuit donum supernaturale fidei, quo tanti muneris particeps fuisset. Ex dictis tamen eius apertissime constat. Esse in hominibus, praeter lumen gratiae, aliquod lumen naturale intellectus, in quo refulcet imago dei. Aut enim mentem in homine esse quid diuinū. Sic & Cicero, in somnio Scipionis, ait. Tu uero emtere, & sic habeto, te non esse mortalem, sed corpus hoc. Nec enim is es, quem forma declarat, sed mens cuiusq̄; is est quisq̄; non ea figura, quae digito demonstrari potest. Deum te igitur scito esse. Si quidem deus est qui uiget, qui sentit, qui me-

E 5 minut

Roma. 7.

Ephe. 3.

ca. ca. 4.

Cice. de Re pub. lib. 6.

EX QVARTO PSALMO.

potius actum proprie significare dicit. Quid sit autē prima pars Synderesis ita declarat, Oportet (inquit) naturaliter nobis esse indita, sicut principia speculabilium, ita et principia operabilium. Habitus autem principiorum speculabilium dicitur intellectus principiorum. Operabilium uero Synderesis, quæ instigat ad bonum, et remurmurat de malo.

Ne uero iuste hunc authorem, cui usq; adeo infensus es, rejicere uidearis. Ecce tibi uerba Pauli, in eandem fermè sententiam. Cum (inquit) gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eius modi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimoniū reddente illis conscientia ipsorum. Et inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, Certe hic unus locus conuincit barbaras et bestiales illas impietates tuas, quas contra rationem naturamq; hominis cōtumeliosissime simul et calumniosissime de blatteras. Sed longe prolixior fui, quàm intendebam.

Conscientia
ROMA. 2.

EX HIEREMIA PROPHETA
TESTE. IIII.

Vnicum adduxisti tu locum ex hoc Propheta, ad quem postea respondebimus. Hic, quia in tertio teste nimium prolixi fuimus, breuissime tibi aliquot loca pro lib. arbitrio tutādo opponemus, ut sis respondeas, quemadmodum nos tuo, dante et adiuuante

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

iuuante deo, responsuri sumus. Poterat nobis Esaias non pauca nec leuia ministrare sufficereq; testimonia. Nisi tu Hieremiam producere maluisses. Nonne uero Prophetæ omnes adhortando & increpando testantur & homines liberam habere uoluntatem, & nõ omnia euenire necessario? Quis enim hominem adhortetur, ut uolitet sicut præpes per acra? quis increpet si egrotet, incidatur in latrones, aut fato concedat? Nõ enim recte laudatur aut utipatur admoneturq; homo, nisi eorum, quæ in ipsius potestate sunt.

Hiere. 2.

Videamus igitur per aliquot capita ex ordine de Acta Hieremie, & primũ ex capite. II. Audite (inquit) uerbum domini, domus Iacob, & omnes cognationes domus Israël. Hæc dicit dominus. Quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post uanitatem, & uani facti sunt?

Roma. 9.

Responde tu, si potes Philippe, Deo, si forte doctior es Paulo. Si enim uera sunt, quæ scribis, ita potes mirum respondere domino. Quandoquidẽ iuxta prædestinationem tuam, omnia quæ eueniunt, necessario eueniunt, nec est ulla uoluntatis nostræ libertas hoc iniquitatis in te deus inuenio, quod arguis nos homines eorum, quæ in nostra potestate non sunt, & nobis in culpam imputas, quod iuxta prædestinationem tuam necessario euenit. Et quod iniquius est, supplicium quoq; exigis de eo, quod nobis euitare per prædestinationem

LIB. I
EX HIEREMIA PROPHETA

tuam non licuit. Nomen iniquus atq; etiam crudelis iu-
re ac merito habetur inter homines Tyrānus, qui præ
ordinat, ut subditi eius debiles, in hostes fortiores inci-
dam atq; uincantur, & ob id uictos postea increpet,
ac multam etiam suppliciumue ab eis exigat? Sed iu- **Psal. 118.**
stus es domine, & rectum iudiciū tuū, atq; omnes uice
tue æquitas. Menitur autem iste Philippus, qui male
statem bonitatemq; tuam tota die suggillat, uituperā
do naturam humanam cum omnibus uiribus eius, eti-
am in his uel præcipue, quæ pulcherrime ad imaginē
& similitudinem tuam à te factæ sunt, consilio totius
Trinitatis.

Ipsam naturam hominis impiam & mendacem uo-
cat, supremam animæ uim, quam intellectum rationē
mentemq; uocamus, ait carnem esse quæ mors sit &
inimicitia ad te deum. Liberum uero arbitriū, quo nos
nobilissime donasti gygantica hostilitate totum nobis
eripit, ut sic calumniosa impietate peccata nostra, nō
in uoluntatem nostram, sed in prædestinationem tuā
referat. Nos autem domine Deus non isti blasphemo
calumniatori, sed tibi sanctisq; tuis potius credimus.
Tu enim d'cis. Nolo mortem peccatoris, sed ut cōuer **Ezech. 18.**
tatur et uiuat. Et apostolus tuus dicit. Deus uult omnes **1. Timo. 2.**
homines saluos fieri. Et sapiens tuus ait. Nemini man- **Eccle. 15.**
dauit deus impie agere, & nemini dedit spaciū pec-
candi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum in-
fidelium & inutilium. **Sequitur**

Hier. 2.

Sequitur in eodem capitulo. Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aque uiuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere nō ualent aquas. Nunquid seruus est Israël aut uernaculus? quare ergo factus est in prædam? Quid hic deo respondebis Philippe? Nunquid & ista potius in prædestinationem dei quàm in uoluntatem humanam uire referre potes? At dicet tibi deus. Duo mala fecit populus meus, non ego. Non igitur mea prædestinatio, sed libera eorum uoluntas culpam habet. Potuissent enim mala illa non facere, quis enim cogit eos, ut me dereliquerent? quis iussit eos fodere cisternas dissipatas? Et tu hic, bone Philippe, cogita, quid respondeas deo, in extremo iudicio, quòd tua sponte, non de præordinatione, derelinquis fontem aque uiuæ, Christum scilicet & eius Ecclesiam, & fodis tibi cisternas Hussiticas, iam pridem dei Ecclesiæq; totius iudicio dissipatas, quæ continere non ualent aquas gratiæ salutaris. Christum sanè per baptismum in ecclesia Catholica induisti, iuxta sententiam Pauli ad Galatas. Christus autem est fons aque uiuæ, salientis in uitam æternam. Hunc tu miser, sponte, ex mera petulantia superbiæq; non ex prædestinatione dei, derelinquis, uenamq; influxus eius tibi præcidis, dum de seris corpus eius Ecclesiam, facisq; sacrilega fornicatione ex mēbro Christi membrum Hussitica meretricis. Non enim præcis

Gala. 3.

Iohn. 4.

1. Cor. 6.

EX HIEREMIA PROPHEA.

sis aridusq; corporis membris fons capitis dat uitā gra-
 tieq; in fluxum. sed membris coniunctis & in charita 1. Cor. 10.
 te unitis, uti pulcherrime docet Corinthios & Colof- & 12.
 senses Apostolus. Non igitur necessitas prædestinati- Coloff. 1. &
 onis, sed libera tua uoluntas te ita præcipitat. secundo.

His profecto cōcordant ea, quæ subinde noster hic Hier. 2.
 subdit Propheta. Filij quoq; Memphicos (inquit) &
 Taphnicos constuprauerunt te usq; ad uerticem. Nun-
 quid non istud factum est tibi, quia dereliquisti domi-
 num deum tuum eotempore, quo ducebat te per uia?
 Et nunc quid tibi uis in uia Aegypti, ut bibas aquā tur-
 bidam? Et quid tibi cum uia Assyriorū, ut bibas aquā
 fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua incre-
 pabit te. Scito, & uide, quia malum & amarum est,
 reliquisse te dominum deum tuum & non esse timo-
 rem eius apud te, dicit dominus deus exercituum. Au-
 dis hæc Philippe? Vtinam hic magis cogites quid deo,
 quàm quid tibi respendas. Certe quantumuis malus
 sis & malitiosus, non potes mentem & supren. ā ani-
 me tuæ uim, quia immortalis est & imago dei fundi-
 tus euertere penitusq; delere. Residet adhuc tibi Pæda-
 gogus ille anime tuæ spiritusq; corrector & remur-
 murator Conscientia, uermis qui non moritur, opus
 legis (iuxta Pauli sententiam) in corde tuo scriptū, no Rom. 2.
 bilis illa Synderesis, quæ te accusat, testimoniu: mōq; con Marci. 9.
 tra te reddit, insurrexans tibi illud Satyricum. O cur= Persius in
 ue Satyra. 3.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ue in terras anime, celestium inanis. Vir utem ut uti-
 deas, intabescasq; relictā. Utinam igitur deo & consci-
 entie tue hic potius quā d' sputandi mihi responde-
 re satagas. An uero neges, quod te magister tuus ad
 uerticem usq; constuprauerit? Absit à me Philippe,
 ut de corporis stupro hic suspicet quicquā. Neq; enim
 de isto loquitur propheta, de stupro & fornicati-
 one spiritali loquuntur prophete, quo tu nobile in-
 genium tuum, ita scēde constuprandum Luthero præ-
 buisti, ut nemo unquā Hereticorum tot abominatio-
 num obscenitatibus, quot tu hic paucis annis pollutus
 fuerit. Quid enim in te mundum relinquis? Rapti si-
 bi carnem uxor. Lutherus ingenium, Voluntatem sce-
 lus, animam diabolus. An nō igitur uel ultra uerticem
 constupratus merito diceris? Nunquid uero hoc im-
 putabis iuste prædestinationi aut uoluntati diuine? Mi-
 nime, inquit Propheta. Sed arguet te malitia tua. &
 auersio tua increpabit te. Liberrimum enim erat tibi,
 in Ecclesia Christi permanere. Non igitur dei præde-
 stinationi, sed libere uoluntati tuæ hoc stuprum tuum
 nefariamq; auersionem ascribere debes.

Hiere. 2.

Essent adhuc plura hoc in capite contra te Philip-
 pe testimonia, sed obstat nobis ratio breuitatis. Ita ue-
 ro habetur cap. III. Tu autem fornicata es cum am-
 ribus multis tamen reuertere ad me, dicit dominus,
 & ego suscipiam te, Leua oculos tuos in directam. &
 uide

Hiere. 3.

EX HIEREMIA PROPHETA.

uide ubi nunc prostrata sis. Et paulo post. Frons mulie-
ris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo
saltem amodo uoca me, pater meus, dux uirginitatis
meæ tu es, Nunquid irasceris in perpetuum, aut per-
seuerabis in finem? Ecce locuta es, & fecisti mala, &
potuisti. Et pro uerbis pœnitentiæ uerbis superbiæ
blasphemasti, & implesti cogitationem tuam malam,
& ostendisti contra uirum fortitudinem tuam, ut pos-
sis facere, quod sermone tractasti. Et dixit dominus
ad me, in diebus ioseph regis. Nunquid uidisti quæ fece-
rit auersatrix Israël? Abijt sibi met super omnem mō-
tem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & forni-
cata est tibi. Et dixi, cum fecisset hæc omnia, ad me re-
uertere, & non est reuersa. O Philippe, per salutem
anime tuæ te hic rogo & obtestor, ut hunc textum si-
mul cum glossis commentarijsq; diligenter inspicias,
Mibi nimis sit longum, ad omnia sigillatim quæ pro-
posito seruiant dicere. Hoc unum hic dixisse sufficiat.
Nefas esse, fornicationes hereticorū referre in præ-
destinationem dei potius quàm in propriam uolunta-
tem superbiamq; & malitiam. Quandoquidem deus
adeo clementer eos hic admonet, ut ad ipsum reuertā-
tur. Considera saltem hæc uerba. Ecce locuta es, &
fecisti mala, & potuisti. Certe non poteris ea, nisi im-
pudentissima cum impietate, in necessitatem diuinæ
prædestinationis potius quàm in libertatem uolunta-

F tis

as humanæ referre. Si omnes alios Doctores hic impudenter contempnis, saltem ausculta Hieronymo, qui etiam linguarum peritia te longe antecellit.

Hiere. 4.

Deinde Cap. III. ita subdit Propheta. Si reuerteris ad me Israël, ait dominus, ad me conuertere. Si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commouebere. Et paulo post, Nouate uobis nouale, & nolite serere super spinas. Circumcidimini domino, & auferete preputia cordium uestrorum, uiri Iuda & habitatores Hierusalem, ne forte egrediatur, ut ignis, indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat. Omnia autem hæc mala uenient propter malitiam cogitationum uestrarum. Vides & hic Philippe, liberæ esse uoluntati humanæ, à malis desistere, atq; ad deū reuerti, fateor tamen, quòd per se quidem auerti queat, non autem reuerti aut conuerti sine auxilio diuino. Hoc autem dei auxilium libertatem uoluntatis nō tollit aut impedit, sed adiuuat & expedit. Vides itē. Nō habere se uoluntatem hominis ad bene operandū, sicut se habet serra ad secandum, sed sicut se habet iumentum ad sefforem, ita se habet (uti docet Aug.) lib. arbitrium ad gratiam dei. Certe non ueheret currum auriga, nec perageret iter eques, nisi cooperaretur & coadiuuaret etiam iumentum. Idco dicit Propheta. Nouate uobis noualia &c. Vides deniq; non omnia euenire necessario, cum uoluntarium sit homini & auerti

Aug. in hypot. lib. 3.

ti &

EX HIEREMIA PROPHETA.

ti & conuerti. Nec deus necessario punit aut misere-
tur. Ideo ait per Prophetã. Ne forte egrediat^rur &c.
Non enim dubitando, uelut futuri incertus, dicit for-
te, sed designando potius libertatem nostrę uolunta-
tis, ut significaret, nobis lib. arbitrium esse ad illa &
facienda & non facienda.

Sequitur in Cap V. Percussisti eos, & non dolue-
runt, attriuisisti eos, & reuenerunt accipere disciplinã Hiere. 5.
Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt
reuerſi. Ego autẽ dixi, forsitan pauperes sunt & stul-
ti, ignorantes uiam domini & iudicium dei sui. Ibo er-
go ad optimates, & loquar eis. Ipsi enim cognouerunt
uiam domini & iudicium dei sui. Et ecce magis hi si-
mul confregerunt iugum, ruperunt uincula, idcirco
percussit eos leo de sylua &c. Quoties & hic lib. arbi-
trium asseritur? Quomodo enim lib. arbitrij non erãt
qui tot domini dei admonitiones malebant contemne-
re quã sequi? Erat sanẽ liberum ipsis, eligere apud
se, utrum uellent, contemnere scilicet an sequi. Ipsi au-
tem per propriam malitiam, non per dei prædestina-
tionem, indurauerunt facies suas cõtra domini admo-
nitiones increpationesq;. Ideo dicit Propheta, nolue-
runt reuerſi. Non dicit autem. Nequiuerunt aut non
potuerunt reuerſi. Potuissent enim si gratiæ dei nõ po-
suisſent sua sponte, per propriam uoluntatis prauã
malitiam impedimentum & obstaculum. Desine igi-

tur Philippe calumniari ac blasphemare prædeterminationem dei, & propriæ uoluntatis malitiam liberam spontaneamq; agnosce, quæ etiam castigatione pœnali admonita, renuit accipere (ut ait Prophetæ) disciplinam. Vnde subditur paulo post. Audi popule stulte, qui non habes cor, qui habentes oculos non uidetis, & aures, & non auditis. Me ergo non timebitis, dicit dominus, & à facie mea non dolebitis? Non igitur dei prædeterminatio, sed libera uoluntas facit hominem peccare, atq; in peccato persistere.

Hiere. 7.

Item Cap. VII. ait per Prophetam dominus. Audi te uocem meam, & ero uobis deus, & uos eritis mihi populus. Et ambulate in omni uia, quam mandauit uobis, ut bene sit uobis. Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem suam, sed abierunt in uoluptatibus & in prauitate cordis sui mali, factiq; sunt retrorsum, & non in antea, à die qua egressi sunt patres eorū de terra Aegypti, usq; ad diem hanc. Et misi ad uos oēs seruos meos Prophetas, per diem surgens diluculo, et mittens. Et non audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam. sed indurauerunt ceruicem suam, & peius operati sunt quàm patres eorum. Hæc profecto neq; rationabiliter neq; pie in dei prædeterminationem referuntur. Quis enim credat deum contra propriam prædeterminationem tot admonitiones facere? aut tot mala præordinare, cum sit ipse summe bonus? aut tot peccata

cata

EX HIEREMIA PROPHETA.

cata (proh nefas) prædestinare, quæ optimæ eius uoluntati usq; adeo displicent? Vult sanè deus omnes homines saluos fieri, sed non omnes homines uolunt dei mandata custodire, ut salui fiant. Non igitur dei prædestinatio, sed libera uoluntas nostra ducit nos in peccata & in mortem. Sublata autem libertate uoluntatis, culpa peccati ab homine in dei prædestinationem impie transfunditur.

Item. Cap. VIII. Et eligent magis mortem quam uitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima. Et dices ad eos. Numquid qui cadit, non resurgit, & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa. Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi & auscultauit, nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens quid feci. Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu uadens in prælium. Miluus in cœlo cognouit tempus suum. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudiciũ domini. Quãta putas hic esse in te Philippe testimonia? Possent profecto uel unicus iste textus sufficere pijs, cõtra omnes impietates tuas de lib. arbitrio. Certe si discutiendi oci um esset mihi nunc aut necessitas, haud difficulter tot possent explicari argumenta rationesq; inuidetæ, quot

F 3 sunt

Hiere. 8.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

sunt hic pulcherrime in te sententiæ clarissimæq; liberi arbitrij testimonia.

Item. Cap. XI. Et dixit dominus ad me. Inuenta est coniuratio in uiris Iuda, & in habitatoribus Hierusalem. Reuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire uerba mea. Et hi ergo abierunt post deos alienos, ut seruirent eis. Et infra. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem & orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malicias tuas, in quibus gloriata es? Oliuam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, uocauit nomen tuum. Ad uocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius. Et dominus exercituum, qui plantauit te, locutus est super te malum, pro malis domus Israël & domus Iuda, quæ fecerunt sibi ad irrandum me, libantes Baalim. Et hic profecto multa impietatum tuarum ulcera tanguntur Philippe. Sed loca ista nunc tibi discutienda atq; etiam dissolucnda (quia fortiter uis tuæ tua) relinquo.

Hiere. 13.

Item Ca. XIII. Sicut adhæret lumbare ad lumbos uiri, sic agglutinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domum Iuda, dicit dominus, ut essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam, &

NON

EX HIEREMIA PROPHETA

non audierunt. Et infra. Audite & auribus percipite nolite eleuari, quia dominus loquutus est. Date domino deo uestro gloriam, antequam tenebescat, & antequam offendant pedes uestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis & in caliginem. Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea à facie superbia. Et iterum. Quod si dixeris in corde tuo, quare uenerunt mihi hæc? Propter multitudinem iniquitatis tue reuelata sunt uerecūdiora tua, pollutæ sunt plantæ tuæ. Sed & hanc Philippe sententiarum syluam tibi cadendam relinquo, ut sim breuis.

Item. Cap. XV. Ait dominus ad Prophetam. Si cōuerteris, conuertam te, & ante faciem meam stabis. Et si separaueris preciosum à uili, quasi os meum eris. Conuertentur ipsi ad te, & tu non conuerteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum æreum sortem, & bellabunt aduersum te, & non preualebunt, quia ego tecum sum ut saluā te & eruam te dicit dominus. Ista quoq; responsioni tuæ, breuitatis gratia, nuda relinquo Philippe.

Item. Cap. XVIII. Ait dominus. Repente loquar aduersum gentem & aduersus regnū, at eradicem et destruam & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogita-

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ui ut facerem ei. Et subito loquar de gente & regno, ut edificem & planem illud. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat uocem meam, poenitentiam agam super bono, quod loquutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic uiro Iuda & habitatori Hierusalem, dicēs. Hæc dicit dominus. Ecce ego fingo contra uos malum, & cogito contra uos cogitationē. Reuertatur unusquisque ad uia sua mala, & dirigite uias uestras & studia uestra &c. Nonne hic unus locus Philippe clarior est de lib. arbitrio quam omnes fumi tui? Ecce nondum centesimam partem dictorum huius sanctissimi locupletissimiq; testis recitavi, & iam dudum tempus erat ut cessarem.

EX EVANGELIO MATTHÆI.
TESTE. V.

FX uno dicto huius testis, & male intellecto, & indocte accomodato, proteruis tu Philippe, contra Ecclesiam dei totumq; genus humanū. Hæc autem sunt uerba. Math. X. Nonne duo passeres assidue ueneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre uestro. Hic tu triumphabundus continuo subiūgens exclamas. Obsecro, quid hac sententia clarus dici potuit? Quis uero temerariam ac puerilem hanc tuam confidentiam non rideat? Quid enim passeribus cum lib. arbitrio? quid item cum, prædestinatione diuina? fatemur sane passeres quoq; ut alias res creatas esse

EX EVANGELIO MATTH.

esse sub providentia dei. Negamus tamen eos habere lib. arbitrium, negamus prædestinatos esse, negamus necessario super terram cadere. Ad quod propositum igitur hoc dictum adfers? Num ad aliud, nisi ut simplicium oculis fumum ingeras, uanoq; allegationum numero imponas? Sed fumosis illis citationibus tuis postea, Deo dante, latius respondebitur. Hic pro nostra sententia, huius testis dicta nonnulla producemus.

Primum igitur ait Euangelista. Ioseph autem uir Matt. 1.
eius, cum esset iustus, & nollet eam traducere, uoluit occulte dimittere. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus domini apparuit in somnis Ioseph, dicens. Ioseph fili Dauid, noli timere, accipe Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Ecce tibi Philippe nolle & uelle unius uiri liberum ac minime necessarium, quod uel hinc manifeste cognoscas, quia uoluit occulte dimittere & non dimisit. Nemo illum coegit, ut nollet iraducere, nemo, ut uellet dimittere, libere utrunq; fecit eius uoluntas. Vtebatur homo iustus ratione, consilio seu deliberatione, atq; etiam electione, non ferebatur impetu ferarum, non necessitate naturæ, ut lapis aut ignis, non prædestinationis impulsu, sed libera uoluntate elegit unum, refutauit alterum. Et tamen quod uoluntate elegit, non impleuit effectu, sed mutato consilio per Angeli admonitionem, quod prius uoluerat, postea noluit. Et hoc totum

libere, absq; omni coactione & necessitate. Vides opi-
nor modo Philippe, quanto melius ad propositum s^a
ciat uelle & nolle uiri iusti, quam passeris tui, quibus
neq; ratio neq; uoluntas, quæ ad lib. arbitrium spe-
ctant, inest.

Matth. 2.

Deinde Capite. II. sic habet. Tunc Herodes uidens
quoniam illusus esset à Magis, iratus est ualde. Et mit-
tens occidit omnes pueros qui erāt in Bethlechem & c.
Quid hic tibi uidetur Philippe? Excusabis ne hic im-
pium Herodem, ut accuses piissimum deū? facies pro-
fecto, nisi reuocaueris errata. Nam & iram negas in
potestate eius fuisse, & iuxta diuinam prædestinatio-
nem illum necessario misisse & occidisse pueros, scelerata
dicacitate contendis. At reuera potuit non irasci
Herodes. Alioquin non uituperaretur ira eius, quemad-
modū non uituperatur ira canis latrantis. Potuit item
non mittere, non occidere pueros. Quia si non sponte
& libera uoluntate fecisset, fuisset immunis à culpa.
Quod si neq; scripturis neq; omnis generis Authori-
bus neq; item naturæ rationi cedis, saltem publicis de-
fer legibus, quæ bestias ratione carentes, puerosq; &
fatuos atq; furiosos usum rationis non habentes. Inui-
tos item & aliena uoluntate impulsos, eximūt
à culpa, etiam si ea perpetrent, quæ uolentibus scien-
tibusq; qui ratione utuntur, & lib. arbitrio, nam mo-
do impuarentur ad culpam, sed etiam expiarentur per
sup^a

Legū pub.
discretio.

LIB. I.
itate. Vnde et
propofitum)
eres in, quia
bram fe-

EX EVANGELIO MATTH.

prodens
alle. Et mi
bibicom et
dij, ne hoca
tū facis pro
am negas in
edifimatio
eros, fiele
monitū fci
e, quem ad
e omni uem
i non sponte
uans a culpa
eris Author
em publicū
a, puerū q
habemus. tu
puffa. omni
elebū fci
trio, p
xpia p

supplicia, id quod Rhetores & Oratores bene norūt. Si non uis igitur plus Herode impius haberi, refer eius parricidia in liberam ipsius uoluntatem, non in prædestinationem dei, qui malorum nequaquam est causa.

Tertio. Ait Ioānes Baptista in deserto Iudææ ad Sa Matth. 3

duce eos & Phariseos. Progenies uiperarū, quis demō strabit uobis fugere à uentura ira? facite ergo fructum dignū pœnitentiæ. Et ne uelitis dicere intra uos, Patrē habemus Abraham. Dico enim uobis, quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iā enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructū bonum, excidetur & in ignē mittetur. Ecce quā ardentē hic increpat, exhortatur, instruit, minūsq; territat homines præcursor domini. De quo dixerat Esaias. Vox clamātis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Tu autem

Philippe, uelut præcursor Diaboli, dicis Christianis. Esa. 40.
Præcursor
diaboli.

Omnia eueniunt necessario, non habetis lib. arbitriū, quicquid ante iustificationem agitis mortale peccatum est, iusticia est uestra pœnitentia per dolorem, nihil ualet attritio, nihil confessio auricularis, nihil satisfactio, nihil bona opera, nullū est hominis quamlibet iusti meritū, omnia iusti opera, licet à spiritu dei proficiantur, immūda sunt & peccata uenalia. Quis autē hos diabolicos clamores tuos, uocibus clamātis in deserto usq;

adco

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Matth. 4. adeo contrarios, non excretur & exhibet? Ait Ioan-
 nes, immo & Christus, Pœnitentiam agite, appropin-
 quabit enim regnum cœlorū. Tu uero dicis, quicquid
 ante iustificationem agitis, mortale peccatū est & con-
 trarium e regno cœlorū. Item ait Ioannes, facite ergo
 fructum dignū pœnitentiæ. Tu uero dicis, Omnia ope-
 ra quæ iustificationem præcedunt, maledictæ arboris
 maledicti fructus sunt. Item ait Ioannes, parate uiam
 domini, rectas facite semitas eius. Tu autē dicis, nihil pa-
 rate, quia in omni opere bono peccatis, mortaliter qui-
 dem ante iustificationem, uenialiter uero post. Item ait
 Ioānes, & ne uelitis dicere in tra uos, patrem habemus
 Abraham. Tu uero dicis, nulla est libertas operū in tra
 nos, neq; cor neq; affectus nostri in nostra sunt potesta-
 te. Deniq; ait Ioannes, iam securis ad radicem arboris
 posita est. Omnis ergo arbor, quæ nō facit fructum bo-
 num, excidetur & in ignem mittetur. Tu autem dicis,
 Radix simul cum arbore maledicta est, nostra impius
 etiam mendax est homo, deū ut carnificem odit, & bo-
 num fructū facere non potest, frustra est omnis ad pœ-
 nitentiam exhortatio, quia omnia necessario eueniūt,
 nec ulla est uoluntatis nostræ et libertas. Quis iam nō
 uidet, te his fructibus tuis unam esse illarū arborum,
 quæ exciduntur & in ignem mittuntur?

Matth. 5. Quarto, ait Christus in monte. Beati mundo corde
 quoniam ipsi deum uidebunt. Beati pacifici, quoniā fi-
 lij dei

EX EVANGELIO MATTH.

lij dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis cum maledixerint uobis homines, et persecuti uos fuerint, et dixerint omne malum aduersum uos, mentientes propter me. Gaudeat et exultate, quoniam merces uestra copiosa est in caelis. Sic enim persecuti sunt prophetae, qui fuerunt ante uos. Tu uero Philippe dicit. Quia cor humanum prorsus est ignorans dei, non ad sua consilia et ad suas cupiditates deflectit, et sese sibi pro deo erigit, Deum uero contemnit, et uelut carnificem odit. Cumque etiam iusti in omni opere bono, etiam optime facto, peccent semperque sint peccatores, et eorum opera, licet a spiritu dei proficiantur, sint immunda, nemo est mundo corde. Ergo frustra dicit Christus. Beati mundo corde, frustra item beati pacifici, quia alibi dicit. Non ueni pacem mittere sed gladium. Et Lutherus neque uiuus neque mortuus (uti teutonice scribit) uult Papae episcopisque dare pacem, ne per mittere quidem. Sed et reliquas beatitudines frustra commemorat Christus, quia quicquid faciunt homines, peccatum est. Et cum nullum prorsus sit hominum, quantumuis sanctorum meritum, frustra dicit Christus, merces uestra copiosa est in caelis, quia ubi non est meritum, ibi nec merces locum habet. Quod si tua Philippe doctrina uera esset, non plus beati essent qui maledicuntur et persecutionem patiuntur propter Christum, quam qui

Phil. Contrarius et Christo.

Matth. 10.

qui

LIB. I
 abili: Au
 que, approp
 dicit, que
 catu: et
 sciat ergo
 Omnia ope
 dicit orboris
 is, paratiam
 dicit, nihil pa
 moraliter qui
 post. Item at
 em habemus
 operu: inira
 uni potesta
 cem arboris
 a fructum bo
 a uicem dicit
 nestr: a impo
 m odit, et do
 omnis ad pa
 ario euenit,
 Quis iam no
 arborum,
 do corde
 quonia: si
 li: dei

qui maledicunt & persequuntur illos. Nam iuxta tuam sententiam, utique semper peccant, neutri tamen (ut etiam tibi ipsi contra dicas) habent lib. Arbitrium, & quicquid faciunt, necessario faciunt, cum omnia eueniant necessario. Vides iam homo Euangelicæ, quam consona sint uerba tua uerbis Christi?

Matth. 5.

Quinto aut Christus in eodem loco & sermone. Audistis quia dictum est. Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico uobis. Diligite inimicos uestros, benefacite ijs qui oderunt uos, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt. Et si salutaueritis fratres uestros tantum, quid amplius factis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti, sicut & pater uester caelestis perfectus est. Hic tu Philippe caelum terramque misces, contra eos qui perfectionis consilia ex hoc Christi sermone colligunt. Omnia uis esse precepta, omnia impossibilia nobis, omnia quae eueniunt necessario euenire, nullam esse nostrae uoluntatis libertatem, nec esse in potestate nostra cor nostrum & affectus nostros. Numquid uero haec tuae bestialitates in contumeliam Christi non uergunt? Quid enim re leges impossibiles.

iniqui ferre leges impossibiles.

EX EVANGELIO MATTH.

impossibiles. Quid stultius, quam præcipere homini,
 ut in modū præpetis per aera uolet, aut immodū piscis
 in maris profundo natet habitetq;. Hanc autem Chri-
 stus ignominiam (quam tu ei calumniosissime aspergis)
 à se diligenter amouit, & ab ea sese purgauit. Quando **Matth. 11.**
 dixit. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
 estis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super
 uos. Iugum enim meum suauē est, & onus meū leue. At
 non est suauē, ad aliquid obligari, quod præstare aut
 efficere nō possis, neq; tibi leue uideri puto onus, quòd
 humeris tuis impositū portare non queas.

Nisi forte sis fraterculus ille Gigantum, qui uel cœ- Philip. fra-
 lum ipsum confidas præsumasq; non solū sustinere, sed terculus Gi-
 etiam oppugnare, & mihi sanē his esse plane uideris. gantum.
 Oppugnās enim sanctorū, qui in cœlo sunt merita, im-
 mo cœlū eis propter fomitem peccati claudis & foris
 stare iubēs, & dogmata tua brutissima, contra omnes
 beatas in cœlo animas sanctorū, immo & contra omnes
 angelos, atq; adeo contra Christum ipsum, uis fortiter
 tueri. Et si libeat (ut inquis) ingenioso tibi esse in re nō
 necessaria, facile queas cuertere quæcunq; profidei do-
 gmatibus argumēta produxerūt omnes doctores nostri.
 Vbi quæso his tuis promissis paria pollicitus est Ath-
 las? ubi Hercules? ubi barbarus Polyphemus?

Sed redeo ad uerba Christi. Diligite (inquit) inimi- **Matth. 5.**
 eos uestros. Tu uero dicis. Non possum, quia neq; cor **Cor nostrū**
 neq; in nostra **potestate.**

- neq; adfectus in mea sunt potestate, ne lib. arbitrium
 est mihi. At dicit tibi Psalmi. Mentiris Philippe. Quia
 anima mea in manibus meis semper. Et sic dico anime
 mea. Benedic anima mea domino, & omnia que intra
 me sunt nomini sancto eius. Nam & cor meū & caro
 mea exultauerunt in deum uiuū. Et paratum cor meū
 Deus paratum cor meū, cantabo & psallam in gloria
 mea. Quin tu igitur Philippe agnosce te ipsum. Nō fru
 stra dicit Esaias. Redite pr. euaricatores ad cor. Reuer
 tere in te cum filio prodigo, ut percusso pectore dicas
 cū publicano. Deus propicius esto mihi peccatori. Nō
 impendit te dei pr. destinatio, liberum habes arbitri
 um. Velis modo, Deus nā obstabit, sed gratia sua te po
 tius adiuuabit.
- Matth. 6. Sexto aut Christus. Attendite ne iustitiam uestram
 faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis, alioquin
 mercedem non habebitis apud patrem uestrum qui in
 cœlis est. Cum ergo facis Elemosynam, noli tuba canere
 ante te, sicut Hypocrite faciunt in synagogis & in
 uicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico uo
 bis, receperunt mercedem suam. Te autē faciente ele
 mosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua,
 ut sit elemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui
 uidet in abscondito, reddet tibi. Apperi hic oculos Phi
 lippe, ut uideas boni operis mercedem, liberamq; ho
 minis uoluntatem. Liberum est enim homini, uel ad suā
 uel

Lib. arbitri
 um nostræ
 uoluntatis.

EX EVANGELIO MATTH.

am uel ad dei gloriam eleemosynam dare. Si eligit suam
 preepostere agit, & opus eius non est bonum, nisi ad
 speciem hominum. Homo enim uidet ea (ut ait scriptu
 1. Reg. 16.
 ra) quæ parent, Deus autem intuetur cor. deo nõ dabi
 tur illi operi nisi merces humana, fumus scilicet & ua=
 na gloria. Si autē eligit gloriam dei, recte agit, & opus
 eius est uere bonum, salutare pœnitentibus, iustifica=
 tisq; meritorium, nam pro eo reddet mercedem pater
 celestis. Absit, ut bestialiter tecum dicamus, hoc opus
 esse mortale peccatum ante iustificationem, cum sit ex Act. 10.
 omni parte bonū, & nusquam (modo recta assit inten
 tio) uituperabile. De quo dixit ad Cornelium, nondum
 Christianū, angelus. Corneli orationes tuæ & eleemo=
 synæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu dei.

Septimo. Ait rursus Christus dominus. Si dimise= Matt. 6.
 ritishominibus peccata eorū, dimittet & uobis pater
 uester cœlestis delicta uestra. Si autem non dimiseritis
 hominibus, nec pater uester dimittet uobis peccata ue
 stra. Ecce liberum est homini, hominibus peccata di=
 mittere & non dimittere. Alioqui iniquus esset deus
 si nollet ei dimittere, qui dimittere non possit, ex neces
 sitate prædestinationis. Stat ergo in hominis potestate
 & dimittere & non dimittere proximo suo peccatū.
 Ideo falsum est, cor affectūq; nostrum in nostra pote=
 state non esse.

Octauo. Iterum eodem in sermone ait Dominus.

G Non

Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cœlorum, sed qui facit uoluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorū. Multi dicent mihi in illa die domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Et tūc confitebor (inquit) illis, quia nunquā noui uos. Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Omnis ergo, qui audit uerba mea hæc, assimilabitur uiro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram. Audintu hæc Philippe? Tibi iustus ex sola fide uiuēt, omnia autem opera eius apud te peccata sunt. Cū uero peccatum sit (ut ait Ioannes) iniquitas, Christus sententia tua dicet omnibus sanctis, quia nō noui uos, Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Absit hæc barbara & immitis retributio longe à clementissimo, mitissimoq; domino nostro. Quod autē sola fides ad salutem non sufficiat, hic manifestissime docet Christus. Nam si ijs, qui in nomine eius prophetauerunt, demoniaq; eiecerunt, multa q; alias uirtutes fecerunt, dicturus est, Non noui uos, quid quæso dicet uobis presumptuosis irreligiosisq; Hussitis, qui neglectis immo abiectis & damnatis bonis operibus, neq; prophetatis neq; ulla facitis uirtutes, sed tantum inani fide inaniter inflati, dicitis, domine domine. Et per istam fidem superbitis & proteruitis contra deū, populūq; simplicem sic proternire,

Nō sufficit
 sola fides.
 1. Ioan. 3.

EX EVANGELIO MATTH.

teruire, quando eucharistie sacramentū accipit, pesti-
lentissime docetis. Quis autem dicat hic, per dei præ-
destinationem non esse liberū homini, ut faciat uolun-
tatem patris cœlestis? Non enim contra suam uolunta-
tem quicquā prædestinat deus, Quoniam omne re-
gnum in se diuisum desolabitur. Aut igitur lib. arbitri-
am nobis relinque, aut regnum dei gyganticæ desolare
contende. Matth. 12.

Nono ait idem dominus. Omnis ergo qui confitebi-
tur me corā hominibus, confitebor & ego eum corā
patre meo qui in cœlis est. Qui autem negauerit me corā
hominibus, negabo & ego eum corā patre meo
qui in cœlis est, & paulo post. Qui amat patrē aut ma-
trem plus quā me, non est me dignus. Et qui amat fi-
liū & filiā super me, non est me dignus. Et qui nō ac-
cipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus.
Qui inuenit animam suam, perdet illam. Et qui perdi-
derit animam suam propter me, inueniet eam. Qui re-
cipit uos, me recipit, & qui me recipit, recipit eū qui
me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete,
mercedem prophete accipiet. Et qui recipit iustū
in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicunq;
potum dederit uni ex minimis istis calicē aquæ frigide
tantum in nomine discipuli, amen dico uobis, non per-
det mercedem suam. Audi quæso Philippe, quanta hic
aduersum te Christus testimonia dicat. Primū, de lib.

G 2 arbitrio.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

arbitrio, deinde de affectibus, tertio de bonis operibus
 & meritis, longū foret, omnia explicare, sufficiat mō
 dixisse ex his Christi uerbis, liberū nobis esse confiteri
 aut negare coram hominibus Christū, liberum itē ama
 re plus deū quā parentes aut filios, nihil ob stare præ
 destinationem dei. Id quod fortissimorū possit marty
 rum etiam mulierū clarissimis exemplis ex Cypriano
 & Eusebio pulcherrime declarari, nisi breuitatis ra
 tionem haberemus.

Matth. 11.

Decimo. Rursum ait Christus deus noster. Væ tibi
 Corozaim, uæ tibi Bethsaida. Quia si in Tyro & Sido
 ne factæ essent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, iam
 olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Verum
 tamen dico uobis, Tyro & Sidoni remissius erit in die
 iuditij quā uobis. Et tu Caparnaū, nūquid usq; in cœ
 lum exaltaberis? usq; in infernū descendes. Quia si in
 Sodomis factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in te,
 forte mansissent usq; in hanc diem. Verū tamen dico uo
 bis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iuditij
 quā tibi. Ecce liberū est homini agere & non agere
 pœnitentiam, culpa autem non agentū pœnitentiam
 refertur in lib. arbitrium hominum, non in prædesti
 nationē dei. Ut igitur illa contingentia & uoluntaria,
 non necessaria, fuisset liquidissime ostēderet, addit hoc
 aduerbium forte, not. am incerti euentus. Nō quod ne
 scierit ipse Christus, sed quod in hominū potestate id
 liberum

EX EPIST. PAVLI AD ROMA.

liberum fuisse significaret. Sunt ad huc innumera alia Christi, per omnia Euangelia de lib. arbitrio hominis testimonia, quæ recensere nimis longum foret, sed ad hæc nondum respondiſti Philippe, nisi autem respondiſſeris erudite, reliquorū nō uideberis dignus arrosor.

EX EPI. PAVLI AD ROMANOS

Teste VI.

Tv primoloco, pro asserenda bestialitate illa tua frustum fragmenq; mutilum, hac ex Epistola, Hoc uidelicet. Quoniā ex ipso & in ipso &c. Ex quo certe nō magis sequitur, hominem lib. arbitrij nō esse, quā baculum nō stare in angulo. Quid enim de Christo & matre eius uirgine Maria dicas? Non puto sancte adeo impudentem ac barbarum esse, ut lib. arbitrij in terris fuisse neges. Et tamen etiam ipsi erant ex ipso & per ipsum & in ipso. Et unde est lib. arbitrium nisi ex deo? Nonne igitur plus contra te quā pro te fragmen illud attestatur? Quoniam uero Apostolus tibi per nonū & undecimum caput huius epistolæ nō aliud agere uidetur, quā ut omnia quæ sunt in destinationem diuinam referat. Hic nos per duo tantū capita positionem tuā impugnabimus, expectaturi tuam ex hac epistola defensionem. De qua ita scribit in prologo senex Adamantius. Ex paucis (inquit) huius Epistolæ sermonibus quidam totius scripturæ sensum, qui ar

Fragmen
Philippi.
Roma. 11.

Orig. in pro
logo super
Epi. Pau.

G 3 bitrij

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

Phil. in Ori bitrij libertatem concessam à deo homini docet, conan-
tur euertere. Hæc forsitan uerbate Trossulū & inex-
pertū scripturæ temeratore[m] dicam an euerforem? an
ge. uerius utrunq[ue] comouerunt, ut talionem huic seni red-
deres in superbo prologo tuo ita dicens, ex Origene, si
tollas in concinnas allegorias & philosophicarū senten-
tiarum syluam, quantulū erit reliquum? Sed longe ali-
ud meruit consecutusq[ue] est uir ille testimoniu[m] ab omni-
bus eruditis, etiam ab Hieronymo, insectatore aliqui
ipsius grauissimo. Quid tu igitur culex minutule tan-
tum Elephantum, ad maiorem confusionem elisionēq[ue]
grauiore[m] tui ipsius, temere incessis? Sed non pugna-
mus nos hic pro Origene, sed pro iustitia dei ac lib. ar-
bitrio hominis. Audi igitur, si qua breuiter, iuuante deo
possimus ex primo & secūdo capite adferre p nobis.

Rom. 1.

Primū itaq[ue] ait Paulus. Desydero enim uidere uos,
ut aliquid impertiar uobis gratiæ spiritualis, ad confir-
mandos uos, id est, simul consolari in uobis per eā, quæ
inuicem est, fidem uestram atq[ue] meā. Nolo autem uos
ignorare fratres, quia sepe proposui uenire ad uos,
prohibitus sum usq[ue] adhuc, ut aliquem fructū habeam
in uobis, sicut & in cæteris gentibus. Ut hæc ad rem fa-
cere clarius uideantur. Interrogo te Philippe, qui Dia-
lecticē scripsisti, Vtrum necessaria sit an contingens
hæc propositio. Ego Romanos uidere desydero? Cum
uero predicatum queat adesse & abesse præter subie-
cti cor=

Lib. arbi.
Pauli.

EX EPIST. PAULI AD ROMA.

iectionem corruptionem, iam per diffinitionem accidentis li-
quet, propositionem istam contingentem esse non ne-
cessariam. Quomodo igitur dicis omnia quæ eueniunt
necessario euenire? Quod si desiderauit Paulus uide-
re Romanos, non per lib. arbitrium, sed per dei præ-
destinationem. Quid est quod desiderium illud toties ac
tam diu fuit impeditum? Nunquid uoluntas dei suã præ-
destinationem impedit? At respondet Paulus ipse, dicens,
quia sepe proposui uenire ad uos, prohibitus sum usq;
adhuc. Proposuit ergo uenire Paulus, nõ quidem neces-
sitate prædestinationis, quæ prohiberi sanè nõ possit,
sed libertate propriæ uoluntatis, quæ plerumq; fuit per
exteriore et aduentitias causas impedita aut prohi-
bita. Proposuit igitur sua sponte, non coactus, nec ue-
nit ad illos necessario, sed contingenter.

Deinde. Reuelatur (inquit) ira dei de cælo, super
omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum, qui
ueritatem dei in iniustitia detinent. Quia quod notum
est dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manife-
stauit. Inuisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea
quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna
quoq; eius uirtus diuinitas, ita ut sint inexcusabiles. Vi-
des hic Philippe, quanta cura Paulus dei erga homi-
nes bonitatem iustitiamq; declarat. Bonitatem sanè, nõ
et Ethnicis sese ad modulũ capacitatis ipsorum manife-
stauit, nempe per ea quæ facta sunt, hoc est per creatu-

ROMA. I.

Bonitas et
iustitia dei.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

ras. Iustitiam item, quia inexcusabiles facti sunt, cū nō per ignorantiam, sed per propriae uoluntatis libertatem prauitateq; animi à deo sese ad creaturas per idolatriā conuertissent. Tu uero & bonitatem & iustitiam dei blasphēma suggillatione obscuras, utuperando rationem hominis, quæ est ad imaginem dei, tollendoq; lib. arbitrium, per quod homo culpam incurrit, nō deus nec prædestinatio dei, quando peccatur. Quæ enim esset bonitas dei, si crearet hominem, natura impium & mendacem, qui in omni opere suo peccaret? Quæ item iustitia dei, ferre homini leges impossibiles tollere ab eo lib. arbitriū, atq; ad peccandū suo pte impetu naturaq; impulsū (quemadmodū de igne & magnetæ ponis exemplū) citra uoluntatis propriae libertatem, hic tēporalibus & in alio seculo sempiternis subdere supplicijs? Quod si hæc contemnis, saltem ea corrige, quæ de suprema ui hominis, tam bestialiter quam impie & scribis & sentis, quia huic textui Pauli mani festissime contradicunt.

Rom. 4. 1.

Tertio, ita subdit continuo Paulus. Quia cū cognouissent deum, nō sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorū. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis & uolucrum & quadrupedū & serpentum.

EX EPIST. PAULI AD ROMA.

tum. Vbi nunc manes Philippe cū impijs illis bestialita Bestialita=
 tibus tuis de ratione et corde humano? Quid aliud per tes Phil.
 eas efficis, nisi ut tua sententia culpa peccati ab homine
 in deum transferatur? Negas enim lib. arbitrium peni=
 tus, negas ullam esse uim in hominem, quæ adfectibus
 resistere ualeat, negas cor nostrum in potestate nostra
 esse. Absit autē à Paulo, ut ita blasphemet deū in crea=
 tura mundi, sic enim uocat hominem. Nam si talis esset
 natura hominis, qualem tu fingis & calumniaris, non
 plus esset culpæ in homine peccante, quàm in igne sur=
 sum tendente, aut in magnete ferrū attrahente, æque
 enim in naturam hæc omnia refers. Vnde est autem na=
 tura nisi à deo? Nonne igitur deo potius quàm homini
 ascriberetur culpa peccati, quia deus hominem sic fece=
 rit ad peccandum, sicut ignem ad sursum tendendum?
 Itaq; longe aliter de Ethnicis hic loquitur Paulus, ut
 culpa peccati non impie in deū, sed iuste referatur in
 hominem. Nam cū homines illi deum per creaturas co=
 gnouissent, non sicut deum glorificauerunt aut gratias
 egerunt, sed sua sponte per propriam malitiam auerte=
 runt se à deo ad creaturas, gloriā dei in idola uana cō=
 mutantes. Ideo obscuratū est insipiens cor eorū. Quo=
 modo & Lucifer peccasse legitur, dum se sua sponte
 per superbiam & ingratiitudinem à deo auerteret.

Quarto sequitur. Propter quod tradidit illos deus Roma. 1.
 in desyderia cordis eorū in immunditiam, ut contume=
 G 5 lijs

Blaspheme=
 mat deū in
 creatura
 mundi.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I

Quomodo
tradidit il-
los deus.

Eccle. 15.
Psal. 5.

lijs afficiant corpora sua in semetipsis, quia cōmutauerunt ueritatem dei in mendaciū, & coluerunt & seruerunt creaturæ potius quàm creatori, qui est benedictus in secula Amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Hic plaudes, credo Philippe, quòd dicit Paulus, deū tradidisse illos in desyderia cordis eorum, sed consydera, id non fecisse eum sine causa & absq; culpa illorum preuia. Dicit enim Paulus propter quod, item propterea. Non tamen pertrusit eos deus in peccata inuitos aut repugnantes, sicut protruditur quis de ponte in aquam. Non enim operatur malum deus, iuxta illud Ecclesiastici. Nemini deus mandauit impie agere, & nemini dedit spaciū peccandi. Nā & psal. ait. Quoniam deus non uolens iniquitatem tuas. Dicitur tamen tradere homines in mala desyderia cordis, in passiones ignominie & in reprobū sensum, per subtractionem sui auxiliij, sine quo nihil possumus. Sed illam subtractionem præcedit hominis culpa & peccatū superbie, ingratitudeis aut cuiuslibet impietatis, sicut in Ethnicis illis, præcessit grauissimū peccatū idololatrie, ut sic peccatum unū ad aliud trahat, fit atq; posteriùs peccatū etiam poena peccati præcedentis. Peccatum nāq; (iuxta Gregorij pape sententiam) quòd pœnitentia non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Vnde fit, ut non solū peccatum sit, sed & causa peccati, ex illo quippe culpa subsequens oritur. Absit igitur

EX EPIST. PAULI AD ROMA.

fit igitur, ut turpitudines illæ, de quibus hic Paulus loquitur, in deum aut eius prædestinationem referantur, quas homines propriæ uoluntatis malitia cõmiserunt, qui per idololatriam, non per naturam impij erant.

Quinto sequitur. Et sicut non probauerunt deũ habere in notitia, tradidit ihos deus in reprobũ sensum, ut faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, &c. Ita & te nunc Philippe deus in tam reprobũ sensum tradit, quia non probas illum in notitia recta habere, sed per superbiam ingenij; præsumptionem, contra omnes Ecclesiæ doctores, qui utiq; spiritu dei præditi fuerunt, decidis in tot deliramenta, adeo sanè impia & bestialia, ut ea etiam Ethnici philosophi, immo & barbarissimi Esse dones & schyæ exhibaturi essent. At nefas est ea referre in deũ deiq; prædestinationem uelut authorem & causam? In quem referas igitur in propriam uoluntatem tuã, atq; in mortiferam Diaboli seruiq; eius Lutheri suggestionem. Tu apte sponte excidisti, nemo te impulit. Commutasti ueritatem dei in mendacium, Deũ uerum in idola bohemica Hus & Vuucleph. Vnitatem Ecclesiæ in Schisma Bohemicũ, fidem Catholicam in hæreses damnatas. Ideo tradidit te deus in reprobũ sensum & in passionem ignominie. Tradidit inquam, non effectiue sed permissiue. Non enim te impulit aut protrusit manu sua, sed gratiam auxiliumq; suum ab improba impij mente

Roma. 1.

Phil. tradi-
tus in re-
p-
bũ sensum.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

mente tua subtrahit. Tibi igitur imputa, non illi mala, tua quia in tua potestate est, uelle rescipiscere, uelle au- dire Ecclesiam, & non uis.

Roma. 1.

Sexto sequitur. Qui cum iustitiam dei cognouissent non intellexerunt, quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt fa- cientibus. At libera est Philippi uoluntas nostra ad a- gendum & ad non agendum talia, ad consentiendum & non co- sentiendum. Nemo te cogit tot haereses proferre, tot ha- resibus barbarorum & impiorum numinum uestrorum consentire & credere. Tua tua culpa est, non dei, non praedestinationis diuinae. Non enim necessario, sed uo- luntarie sic scribis & sentis.

Roma. 2.

Septimo. Sequitur in secundo capite. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas. Eadem enim agis quae iudicas. Quanto magis tu o Philippe inexcusabi- lis eris in magna illa die irae & iudicii dei, qui non uere iudicas, sed calumniaris de heresi Papae & Theolo- gos, cum tu ipse sis tot haeresibus ad uerticem usque pollu- tus & obnoxius. At excusabilis utique esses, si necessa- rio & coacte, non superbe & uoluntarie, sic scriberes aut loquereris.

Inexcusabi-
lis Phil.

Roma. 2.

Octauo sequitur. Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis eius & patientiae & lon-

EX EPIST. PAULI AD ROMA.

longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam te adducit? Vtinam & hic Philippe tecum cogites, quid Paulo, immo deo iudicatu- ro, respondeas serio & ex animo, potius quam quibus conuicijs fucisq; rhetoricis & allegationu fumis obiectiones meas eludas, Nisi enim esset tibi. arbitriu & ad resipiscendu & ad persistendu (ut moris est Hereticis) in errore, frustra expectaret a te poenitentia benignitas dei. Quomodo autem effugies iudiciu dei, qui cum sis maxime hereticus, & in haeresibus tot ante seculis publice ab uniuersa Ecclesia damnatis perseueras & sordes sordescisq; indies magis ac magis, de haeresi tamen iudicas, immo calumniosissime damnas Papam & Theologos? Memento queso poenitentia, dum licet.

Benignitas
dei poenitē
tiam expe-
ctat,

Nono sequitur. Secundum autē duritiam tuam & Roma. 2.

impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet unicuiq; secundū opera eius. His quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem, querentibus uitam aeternam. His autem, qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt ueritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam operantis malū. Qui

Matt. 13.

habet aures Philippe audiendi, audiat, cōscientiae tuae cōscientia satis dictum est, utinam ei lib. arbitrium tuū non obstat mala stat uoluntas.

obstat mala
stat uoluntas.

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

stat sed consentiat potius atq; obediat, liberum tibi est precari deum, ut duritiam cordis tui mollescat, licet enim per te te cecideris, nō poteris tamen per te ipsum surgere. At liberū ē tibi (nequaquam enim tibi obstat deus aut eius prædestinatio, sed magis inuitat & expectat conuersionem tuam) uelle resipiscere & orare, ut liberet te deus à malo, & auferat cor lapideum de carne tua, detq; tibi cor carneum. Id fiet Philippe, si uera compunctione & spiritu contribulato dixeris cū propheta. Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.

Ezech. 36.
Psal. 50.

Decimo sequitur. Non est acceptio personarum apud deum. Quicūq; enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt. Et quicūq; in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt sed factores legis iustificabuntur. Cū enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum, accusantium aut etiam defendentium in die, cum iudicabit deus occulta hominū

Lib. arbitri secundū Euangelium meū per Iesum Christum. Ecce um ad cre- quàm fecundus est locus iste pijs cōtra non paucas im-
dendum. pietates tuas sententijs. Nemini profecto uiam salutis
1. Timo. 2. præcludit diuina prædestinatio. Deus enim uult oēs
homi

EX EPIST. PAULI AD ROMA.

homines saluos fieri (ut alibi ait Apostolus noster) &
ad agnitionem ueritatis uenire, Christus soli iustitie o-
mnibus lucet, credere & intueri in ipsum uolentibus,
lib. arbitriū cuiq; est. Qui credit in eū non iudicatur. *Ioan. 3.*
Qui autē non credit (inquit ipse Christus) iam iudica-
tus est, quia nō credit in nomine unigeniti filij dei. Hoc
est autem iudicium (inquit) quia lux uenit in mundum,
& dilexerunt homines magis tenebras quā lucem.
Culpa igitur non credentis, est in ipsius libbero ar-
bitrio, non in pr.ædestinatione dei. Non enim misit de-
us filium suum in mundū, ut iudicet mundū, sed ut sal-
uetur mundus per ipsum. In arbitrio nostro est, ad so-
lem illum gratiæ q; lucē oculos mentis aperire uel clau-
sos tenere. Neminem cogit, inuitat tamen ad se omnes.
Qui uult credere saluabitur, qui non uult, sibi impu-
tet, non saluatori. Quia non est acceptor personarum *Act. 10.*
(ut Petrus quoq; ait) Deus. Noli igitur Philippelibe-
ra uoluntatis culpam in dei pr.ædestinationem refer-
re. Noli excusare hominem, tanquā naturæ neces-
sitate aut afflictuum impetu atq; impotentia labatur, ut
accuses deum, qui talem illi naturam dedit. Nam ha-
bes rationem, habes lib. arbitrium, quo potes afflic-
tus resistere.

EX PRIMA EPIST. PETRI

Teste. VII.

Egregie

Noui Gygā
tes contra
epistolam
Iacobi.

EGregie quidem confutat impietates uestras Iacobus Apostolus in epistola sua, quæ inter septem Canonicas primo loco ponitur. Vos autem noui Gygantes, in hoc seculo potentes, eam Epistolā reicitis, calcatis, ac Apostolico spiritu indignam iudicatis. Ideo eam nunc producā, quæ illi ordine proxima est, tantæ hæctenus authoritatis, ut ne heretici quidem eam contemnere præsumpserint. Et puto uos quoq; licet multipliciter iniqui impijque ac blasphemii in eius Authorem B. Petrum sitis illam adhuc recipere ac uenerabiliter agnoscere. Videamus ergo quid de questione nostra sentiat B. Petrus.

1. Pet. 1.

Primum, sic ait in capitulo primo. Succincti lumbos mentis uestræ, sobrii, perfecti, sperate in eam, quæ offertur uobis gratiam in reuelatione Iesu Christi, quasi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantie uestræ desiderijs, sed secundum eum, qui uocauit uos sanctum. Ut ipsi in omni conuersatione sancti sitis.

Leuit. 19.

Quoniam scriptum est. Sancti eritis, quoniam sanctus sum. At dices forsitan Philippe, nihil hic de prædestinatione, nihil de lib. arbitrio dici, fateor equidē uoces illas hic omitti, at nos rem potius quàm uocem attendimus. Si enim omnia quæ eueniunt necessario (ut dicitis) eueniunt, frustra esset omnis ista ad bonam conuersationem exhortatio. Quis enim exhortetur solem, ut oriatur aut occidat? Quis lunam, ut post defectum recipiat

Exhortatio
requirit li.
arb.

EX PRIMA EPIST. PETRI.

eipiat à sole lumen? Quis Hirundinem, ne ex luto nidificet, ne auolet estate transacta? Habent ista leges nature non uoluntatis mutabilis & liberæ, iam humana exhortatione non indigent. Quod si hominilib. arbitrium (ut facis) eripias, frustra erit omnis exhortatio. Noli igitur dicere hæc uerba Petri ad rē nihil facere. Nam in hoc quoq; generaliter contrate attestantur, quòd à me non necessario scribuntur, & à te nō necessario leguntur. Possem non scribere, possis non legere. Ad utrūq; lib. arbitrium (quod stulte negas) habemus. Quomodo autem succincti erimus lumbos mentis nostræ, si nostra impij sumus? Non ignoras credo uulgarcm illum uersiculū. Quod natura negat, nemo foelicitate audet? Quomodo item sobrij, si adfectibus resistere non ualemus? Quomodo perfecti, si in omni opere quamlibet bono peccamus? Quid speremus, quòd diuina prædestinatio necessario aut largitur, aut subtrahit? Vides ne iam singula penè uerba Petri tuis impietatibus contraria esse?

Secundo ait. Et si patrem inuocatis eum, qui sine acceptione personarū iudicat, secundum uniuscuiusq; operum in timore, inuocatus uestri tempore, conuersamini. Sciens, quòd non corruptibilibus auro uel argento redempti estis, de uana uestra conuersatione paterna traditionis, sed precioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati, forte & hic nihil quòd
 H nolis

1. Petri. 1.

Interrogat nolis uides Philippe, sed attende paulisper. Si iudicat
 eiōes proli. deus sine acceptione personarū, secundū uniuscuiusq;
 arb. opus, Cur queso non omnes homines ab eo damnantur,
 cum uniuscuiusq; opus tua sententia peccatū sit? Et si non est lib. arbitrium hominibus, cur deus unum
 iudicat ad uitam, aliū ad mortem, cum necessario, non
 uoluntarie secundum te agat quisq; quod agit? Rursus
 si necessario fiunt omnia quæ fiunt, cur non eadem ab
 omnibus fiunt, cum omnes homines eiusdem sint natu
 ræ? Nonne uides omnes apes eodem modo hexangulos
 construere fauos, & omnes Hirundines similiter unā
 sicut alteram nudificare? Quid est ergo, quod homines
 non simili modo unum idemq; faciunt omnes.

Tertio ait. Animas uestras castificantes, in obedi
 entia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex cor
 de inuicem diligite attentius, renati non ex semine cor
 ruptibili, sed incorruptibili, per uerbū dei uiuū & per
 manentis in æternum. Quæ autem queso castitas ani
 marum, si omnis operatio earū peccatum est & for
 nicatio quedā à deo? Quid nobis dicit Petrus de amo
 re fraternitatis ac de mutua charitate, si affectuum no
 strorum domini non sumus, si cor nostrū in potestate
 uostra non est? Cur ergo potius homini quàm cani aut
 equo de affectibus loquitur scriptura? Cur Petrus pro
 ponit obedientiam cum Lutherani ad asserendā liber
 tatem tot. cucullos simul cum obedientia abijciant.

Quarto

LIB. I.
EX PRIMA EPIST. PETRI.

Quarto ait. Deponentes igitur omnem malitiam, 1. Pet. 2.

omnem dolū & simulationem, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles & sine dolo. Lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustatis, quoniā dulcis est dominus. Quo modo uero deponemus omnem malitiam, cum tu Philippe dicas omnia opera nostra esse peccata, nosq; semper peccatores esse ac semper peccare? Quomodo itē deponemus inuidiam, cum tu affectus in nostra potestate esse neges? Quomodo omnem dolum & simulationem, si non habemus lib. arbitrium? Quid uero infantes proponit nobis Petrus, cum uos ne baptizatos quidem pueros à peccato immunes esse dicatis? Quōd deniq; concupiscamus lac diuinum & spiritale, cū affectibus & concupiscentiæ carnali resistere nos posse neges? Nec uideo, quomodo gustare ualeamus, quōd dulcis est dominus, si suprema ius anime nostræ est maxime (ut ais) caro & plena fonticis pestibus.

Quinto ait. Et qui credunt in eum, non confundentur. Vobis igitur honor credentibus. Non credentibus autem lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, & lapis offensionis & petra scandalibus, qui offendunt uerbo, nec credunt in quo & positi sunt. Cur uero lapis iste credentibus honor est, non credentibus autem lapis offensionis & petra scandalis, sub. arbitrium non habemus, sed necessario

H 2 cre

DE LIB. ARBITRIO LIB. I.

credimus aut nō credimus? Si nihil imputatur liber e
(quam negas) uoluntati nostrae, cur credēti honor, nō
credenti confusio paratur, cum nō sit apud deū perso-
narū acceptio? Quod si his qui offendunt uerbo Chri-
stus est petra scandali, Cur non est etiam petra scan-
dali iustis, qui tua sententia non solum uerbo sed etiam
facto offendunt in omni opere bono.

Sexto ait. Vos autem genus electū, regale sacerdo-
tū, gens sancta, populus acquisitionis, ut uirtutes an-
nūciatis eius, qui de tenebris uos uocauit in admirabile
lumen suum. Qui aliquando nō populus dei, nunc au-
tem populus dei. Qui non consecuti misericordiā, nūc
autem misericordiam consecuti. Audis hęc humani ge-
neris inimice Rapsaces? Si nos Christiani sumus genus
electum, Cur tu omnia necessario fieri quę fiunt dicis.
Quis enim locus electioni in necessario conuenientibus?
Quod si iuste (ut putatis) per hoc uerbum Regale sa-
cerdotium, ordinē sacerdotalem tollitis, ut omnis ho-
mo Christianus apud uos sacerdos sit etiā Episcopus,
immo et Papa modo reperit e baptismo (uti sapien-
ter sibi uidetur teuthonice docere tuus magister) Cur
non tollitis etiam dignitatem regalem, cum fateamini
additū hic esse hanc clausulam, et sacerdotale regnū?
Quomodo deinde sumus gens sancta, si semper pecca-
mus etiā in bono opere et quidē optime (ut dicitis) fa-
cto? Quomodo item populus acquisitionis, si nullū ac-
quirimus

Phil. ubiq;
contra Pe-
trum.

EX PRIMA EPIST. PETRI.

quirimus per bona opera meritū, sed per omne opus bonum incurrimus peccatum? Quomodo postea bene annunciemus uirtutes dei, si non habemus lib. arbitrium? Ita enim ait Paulus ad Corinth. Si uolens hoc ago, mercedem habeo. Si autem inuius, dispensatio mihi credita est. Addit glossa. Dispensatio est, quando nō sibi sed alijs proficit, sicut prophetauit Balaam. Quid ergo tu aliud agis, tollendo nobis lib. arbitrium, quam ut meros Balaam facias ex omnibus Christianis sanctis q; dei, ne uolentes sed necessario, agamus bonum quod agimus? Absit autem, ut bestiali huic paradoxo tuo credamus, cum nos Christus de tenebris peccatorum uocauerit in admirabile lumen gratiæ suæ, per quam bona opera nostra sunt meritoria ad uitā æternam, modo ex bono corde procedant. Ait enim saluator, si oculus (id est intentio) tuus fuerit simplex, totū corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuū tenebrosum erit.

Septimo ait B. Petrus. Charissimi obsecro uos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere uos à carnalibus desiderijs, que militant aduersus animā. Conuersationem uestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quòd detraherent de uobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes, glorificent deum in die uisitationis. Tibi autem Philippe stulte nimirum efflagitare uidebitur Petrus à nobis, quod non

H 3 est

1. Cor. 9.

Nu. 24.
Phil. ex no
bis meros
Balaam fa-
cit.

Matth. 6.

1. Pet. 2.

Abstinerē est in nostra potestate. Quemadmodū rogat quis stultū
 à carnali- te à mendico, ut sibi donet mille solidos, aut centū iu-
 bus desyde- gera agrorū, totidemq; iuga boum. Quomodo enim
 rijs. talia prestaret mendicus? Cum igitur carnalia desyde-
 ria in nostra potestate, te iudice, non sint, nec ulla sit in
 homine uis, quæ serio illis resistere ualeat. Quomodo
 rogat Petrus, ut à carnalibus desyderijs, quæ militant
 aduersus animam, abstinemus? Aut igitur tuos agno-
 sce errores, aut B. Petrū (cui non uno modo blasphem-
 i atq; iniurijs istis uos Lutherani) facere stultū, quia
 à nobis petat impossibile.

Absurda Quod si impossibile est nobis abstinere ab eiusmodi
 doctrina affectibus. Ergo necessarium est, nos ab illis non ab-
 Phil. stinere. Nouerunt sanè dialectici, bonam esse hanc con-
 sequentiam. Cum uero absurdū sit consequens, & an-
 tecedens quoq; absurdum sit oportet. Cui autem nō ui-
 deatur absurdum, hominem Christianū, qui per bap-
Roma. 6. tismum mortuus est (ut ait Paulus) peccato & concupi-
 scencijs eius, ne in corpore ipsius regnent, non posse à
 carnalibus desyderijs abstinere, à quibus abstinerūt
 non modo philosophi olim et alij uiri graues atq; ho-
 nesti (utilocupletissime testantur Xenophon, Aristot-
 eles, Cicero, Plutarchus, Val. Maximus, Seneca, & id
 genus alij præclari grauesq; authores) sed etiā plebeij
 homines Athletæ militesq; & duri ac laboriosi agrico-
 læ. Ita enī ait in arte Poetica lyricus uates Romanorū.

Quæ

EX PRIMA EPIST. PETRI.

Qui studet optatam cursu contingere metam
Multa tulit fecitq; puer, sudauit & alsit,

Horatius
arte poc.

Abstinet Venere & uino. Ne uero iuste uidearis dice- Horatius
re. Nunc Philosophica impietate, impijs poetarum melius con-
ac oratorum sententijs, naturæ impietatem excitari, sonat uerbo
quæ modis omnibus uerba dei præmienda & reuellen dei quàm
da erat. Audi, quanto melius Horatij uersus, quàm be Phil.

stualitates tuæ consonant uerbo dei. Aut enim Christus Matth. 19.
Sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter re- 1. Cor. 9.
gnum cœlorū. Et Paulus ad Corinth. Omnis (inquit)
qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Et illi
quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autē
in corruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum.
Sic pugno, non quasi ærem uerberans, sed castigo
corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cū
alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.

His ego Philippe sententijs Christi, Petri, Pauli,
atq; etiam Horatij, multo lubenius iustiusq; accedo,
quàm impijs & absurdus bestialitatibus tuis. Si quid
habes contra per solidam ueritatem, libenter nos ue-
ritatis amore atq; honore laborem prolixioris atq;
etiā profundioris disputationis subibimus, si uero per
meros fucos Rhetoricos atq; per conuitia poetica re-
sponderis, non uideberis altera dignus responsione, ni
si forsitan illa generali, qua te nunc uexat Radinus,
nihil ad hoc, nihil ad illud respondisti. Primi lib. finis.

H 4 AD